

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการลงโทษผู้กระทำความผิดคดีอาญาที่มีโทษประหารชีวิตโดยวิธีการฉีดยา: กรณีศึกษาศาลจังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวความคิดทฤษฎีและ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากตำรา เอกสาร เพื่อนำมาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิด และเป็นแนวทางในการวิจัยโดยมีสาระสำคัญดังนี้

- 2.1 วิวัฒนาการการลงโทษประหารชีวิตในประเทศไทย
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษประหารชีวิต
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับอาชญาวิทยาและอาชญากรรม
- 2.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับมูลเหตุการกระทำความผิด
- 2.5 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม
- 2.6 บริบทศาลจังหวัดขอนแก่น
- 2.7 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย
- 2.9 สมมติฐานการวิจัย

2.1 วิวัฒนาการการลงโทษประหารชีวิตในประเทศไทย

2.1.1 การลงโทษของศาลในสมัยสุโขทัย

สมัยกรุงสุโขทัยเป็นสังคมที่ไม่สลับซับซ้อน และมีคนในสังคมจำนวนไม่มากนัก การปกครองบ้านเมืองมีลักษณะพ่อปกครองลูก ผู้เป็นพ่อเมืองมิใช่แต่เพียงปกครองเมืองเท่านั้น หากแต่ต้องชำระความของราษฎรด้วย พ่อเมืองหรือพระมหากษัตริย์จึงทรงใช้อำนาจตุลาการด้วยพระองค์เองโดยตรง ดังที่ปรากฏในหลักศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงบรรทัดที่ 31 หน้าที่ 1 ถึงบรรทัดที่ 2 หน้าที่ 2 ในปากประตูมีกระดิ่งอันหนึ่ง แขนงไว้ยื่นไฟรฟ้าหน้าปรก กลางบ้านกลางเมือง มีถ้อยมีความเจ็บท้องข้องใจ มันจะกล่าวถึงจ้าวถึงขุนบ่อไร่ไปลั่นกระดิ่งอันคั้นแขนงไว้ พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองไต่ยนเรียก เมื่อถามสวนความแก่มันด้วยชื่อ ไฟรในเมืองสุโขทัยจึงชมในสมัยกรุงสุโขทัยไม่ปรากฏหลักฐานว่ามีศาลยุติธรรมเป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการ แต่อย่างไรก็ตามได้มีข้อความเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การพิจารณาพิพากษาของตะลาการ ปรากฏในหลักศิลาจารึกตอนหนึ่งว่า ไฟรฟ้าลูกจ้าวลูกขุนพิแลพิแผกแสงกว้างกัน สวนดูแท้แล้วจึงแล่งความแก่ข้าด้วยชื่อ บอกเข้าผู้ล็กม็กผู้ช่อนเห็นข้าท่อนบอกใครผิน เห็นสินท่านบอกใครเดือด ซึ่งตีความได้ว่าผู้เป็นตะลาการต้องพิจารณาและพิพากษาคดีด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต บริสุทธยุติธรรม ไม่เอนเอียงไปทางฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยเห็นแก่ลาภสักการะหรือสินน้ำใจ แสดงว่าแม้ในสมัยกรุงสุโขทัยจะไม่มี

องค์กรศาลเป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรมก็ตามแต่ พ่อเมืองหรือพระมหากษัตริย์เป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการทรงสามารถมอบหมายให้บุคคลใดทำหน้าที่ตะลาการได้ (กรมราชทัณฑ์, 2525)

2.1.2 การลงโทษของศาลในสมัยกรุงศรีอยุธยา

ในสังคมกรุงศรีอยุธยา มีสภาพซับซ้อนกว่าสมัยกรุงสุโขทัย มีความจำเป็นต้องมีระบบการศาลที่ละเอียดพิสดารมากขึ้น พระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) พระมหากษัตริย์พระองค์แรกของกรุงศรีอยุธยา จึงได้ให้พราหมณ์ปุโรหิตเชี่ยวชาญในการปกครองบ้านเมือง และวางแผนพระราชพิธีเป็นผู้ตราตัวบทกฎหมายต่างๆ เพื่อวางแนวทางในการอำนวยความยุติธรรมในสังคม พราหมณ์ปุโรหิตจึงได้นำพระธรรมศาสตร์มาเป็นต้นแบบในตัวบทกฎหมายที่ตราขึ้น กฎหมายเหล่านี้ยังมีปรากฏในกฎหมายตราสามดวง เช่น พระอัยการลักษณะพยาน พระอัยการลักษณะรับฟ้อง พระอัยการลักษณะพิสูจน์ดำเนินสำลยไฟ พระอัยการลักษณะตะลาการ เป็นต้น สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงกล่าวถึงการศาลสมัยกรุงศรีอยุธยาไว้ตอนหนึ่งว่า การพิจารณาและพิพากษาคดีในประเทศสยามตามแบบครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานียังใช้ต่อมาในกรุงรัตนโกสินทร์จนกระทั่งตั้งกระทรวงยุติธรรมในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นวิธีการที่แปลกที่เอาแบบอินเดียมาผสมกับแบบไทย ด้วยความฉลาด อันพึงเห็นได้ในเรื่องนี้อีกอย่างหนึ่ง จึงเป็นประเพณีที่ไม่มีเหมือนในประเทศอื่นคือใช้บุคคลสองจำพวกเป็นพนักงานตะลาการ อีกพวกหนึ่งเป็นพราหมณ์ชาวต่างประเทศ ซึ่งเชี่ยวชาญทางด้านนิติศาสตร์ เรียกว่าลูกขุน ณ ศาลหลวง มี 12 คน หัวหน้าเป็นพระมหाराชครูปุโรหิตคนหนึ่ง พระราชครูมหิธรคนหนึ่ง ถือศักดิ์นาเท่าเจ้าพระยา หน้าทีของลูกขุน ณ ศาลหลวงสำหรับชี้บทกฎหมาย แต่จะบังคับบัญชาอย่างใดไม่ได้ อำนาจการบังคับบัญชาทุกอย่างอยู่กับเจ้าพนักงานที่เป็นไทย การพิพากษาคดีในสมัยกรุงศรีอยุธยาแบ่งเป็นหลายหน้าที่ ให้หลายหน่วยงานทำงานร่วมกัน เริ่มจากการรับฟ้อง ลูกขุนตะลาการ ผู้กราบกล่าวคือกรมรับฟ้องเป็นกรมต่างหาก มีหน้าที่รับฟ้องจากผู้เดือดร้อนทางอรรถคดี กรมรับฟ้องนำฟ้องเสนอลูกขุนที่เป็นกรมต่างหาก เมื่อลูกขุนรับฟ้องแล้ว กรมรับฟ้องก็ส่งไปยังศาลต่างๆ ที่แยกย้ายสังกัดกระทรวงกรมต่างๆ ศาลใดศาลหนึ่งแล้วแต่คดีความนั้นจะอยู่ในอำนาจศาลใด เช่นศาลกรมวัง ศาลกรมนา แต่ละศาลมีตะลาการที่จะพิจารณาได้ส่วนอรรถคดีเป็นของตนเอง โดยมีลูกขุนและผู้รับ ซึ่งอยู่ในกรมอื่นต่างหาก ทำหน้าที่ชี้ขาดตัดสินปรับไหมร่วมกัน (กรมราชทัณฑ์, 2525)

2.1.3 การลงโทษของศาลในสมัยกรุงธนบุรี

ระบบศาลในสมัยกรุงธนบุรีคงเป็นเช่นเดียวกันกับศาลในสมัยกรุงศรีอยุธยา เพราะพระเจ้าตากสินมหาราช (พระเจ้ากรุงธนบุรี) ทรงครองราชย์ในระยะเวลาสั้น แต่เป็นช่วงสมัยทำศึกสงครามกับพม่าตลอดเวลา จึงมิได้ปรับปรุงด้านการศาลเลย (กรมราชทัณฑ์, 2525)

2.1.4 การลงโทษของศาลในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

ศาลในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นก่อนการปฏิรูปการศาลไทย ในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และการสถาปนากระทรวงยุติธรรม พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกรัชกาลที่ 1 ทรงปราบดาภิเษกขึ้นเป็นกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรีนั้น พระองค์ทรงนำกฎหมายและวิธีบัญญัติต่าง ๆ ของสมัยกรุงศรีอยุธยามาใช้บังคับโดยมิได้เปลี่ยนแปลงหลักกฎหมายเก่าแต่อย่างใด การชำระกฎหมายตราสามดวงในสมัยรัชกาลที่ 1 เป็นเพียงการรวบรวมชำระกฎหมายให้บริสุทธิขึ้นเท่านั้น ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากคตินายบุญสี ร้องทุกข์กล่าวโทษพระเกษมและนายซารอัฐว่า อำแดงป้อม ภรรยาบุญสีฟ้องหานายบุญสีได้ทั้งที่เป็นชู้กับนายซารอัฐ เพราะพระเกษมที่เป็นตะลาการพิจารณาคดีไม่เป็นธรรม คัดข้อความมาให้ลูกขุน ณ ศาลาลหลวงปรึกษา ซึ่งลูกขุน ณ ศาลหลวงก็ปรึกษาให้อำแดงป้อมหานายบุญสีได้ตามกฎหมาย รัชกาลที่ 1 ทรงเห็นว่าหญิงนอกใจชายแล้วมาฟ้องหาชาย ลูกขุนปรึกษากันไม่ยุติธรรม จึงโปรดให้นำกฎหมาย ณ ศาลหลวงมาสอบกับฉบับโหรหลวง ฉบับข้างที่ ก็ได้ความตรงกัน ชายหาผิดมิได้ ขอหญิงหย่า ท่านว่าให้หญิงหย่าชายได้ จึงทรงพระดำริว่ากฎหมายพื้นเพ่อน วิปริตเช่นนี้ก็ควรชำระสะสางเพื่อให้ทรงไว้ซึ่งความยุติธรรมสืบไป ดังนั้นระบบศาลในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นจึงเป็นเช่นเดียวกับกรุงศรีอยุธยา โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบศาลตั้งแต่สมัยพระเจ้าทรงธรรมซึ่งมีการตราพระธรรมนูญขึ้นมา กล่าวคือเป็นระบบการศาลแยกย้ายกันอยู่ตามกระทรวงต่าง ๆ ซึ่งมีการชำระคดีและตัดสินความตามขอบข่ายที่กระทรวงกรมนั้น ๆ รับผิดชอบเหมือนการศาลในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย รวบรวมกันอยู่ในกระทรวงยุติธรรมเพียงองค์กรเดียว อย่างเช่นในปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะฝ่ายบริหารและฝ่ายตุลาการมิได้แยกจากกัน นอกจากนี้การพิจารณาพิพากษารรคดีแต่ละคดี ก็ให้หน่วยงานหลายหน่วยงานที่อยู่ต่างหากจากกันมาทำงานร่วมกัน ได้แก่ กรมรับฟ้องลูกขุน และตะลาการ และผู้ปรับมีการสะสางถึงความไม่เหมาะสมของแนวการนำสืบพยาน แต่เดิมการดำเนินคดีในศาลไทยใช้ระบบไต่สวนตามกฎหมายเก่าถือว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดเป็นกรรมในคดี กล่าวคือเป็นวัตถุแห่งการชักฟอก มีสภาพไม่ต่างอะไรกับวัตถุชิ้นหนึ่ง ผู้ถูกกล่าวหาแทบไม่มีสิทธิใดๆ ศาลสันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยกระทำความผิดตามที่โจทก์กล่าวหา จำเลยมีหน้าที่พิสูจน์ให้ศาลเชื่อว่าตนเป็นผู้บริสุทธิ์ และความไม่เหมาะสมของระบบจารีตนครบาล การไต่สวนชักฟอกเพื่อให้จำเลยในคดีนครบาลรับสารภาพ ตามระบบจารีตนครบาล เช่น การเฝียน การตอกเล็บ ศาลไทยสมัยก่อนปฏิรูประบบกฎหมายและการศาล ถือว่าเป็นแนวทางการปฏิบัติอย่างเป็นปกติธรรมดา ทั้งที่เป็นระบบที่ก่อให้เกิดความทุกข์ทรมานแก่จำเลยเป็นอย่างมาก การที่เป็นเช่นนี้จึงเป็นเหตุให้ชาวต่างประเทศสมัยนั้นใช้โจมตีระบบศาลไทย ไม่ยอมอยู่ใต้อำนาจศาลไทย การพิจารณาคดีอาญา ต้องมีคุก มีตะรางไว้ใส่พวกจำเลยเก็บไว้ที่บ้านของตุลาการนั่นเอง และบางทีโจทก์เองก็ถูกเก็บไว้ในคุกเหมือนกันเมื่อมีคุกมีตะราง ก็ย่อมมีเครื่องพันธนาการ และมีอำนาจโยยตีผู้ที่เกี่ยวข้องในคดีได้ทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นโจทก์จำเลย หรือพยาน เพื่อรักษาวินัยแห่งเรือนจำไว้

ข้อลำบากของตุลาการในสมัยนั้น มีอยู่ตอนที่ตัดสินความแล้ว คือถ้าผู้ที่ไม่พอใจในคำตัดสินที่ยื่นอุทธรณ์กล่าวอุทธรณ์ว่าคำตัดสินนั้นผิดอย่างในสมัยนี้ แต่อุทธรณ์ว่าตุลาการพิจารณาคดีไม่ยุติธรรมเอนเอียง เช่นนี้ ตุลาการย่อมตกเป็นจำเลย (กรมราชทัณฑ์, 2525)

การตั้งศาลปรีศภาขึ้นในสังกัดกระทรวงยุติธรรมก่อน ร.ศ.112 ได้มีศาลในสังกัดกระทรวงนครบาลศาลหนึ่ง คือศาลกองทะเบียน มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่มีโทษผิดไม่เกิน 50 ที่ จำตารางไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 2 ชั่ง มีคนตระเวนทำหน้าที่จับผู้ร้าย ศาลดังกล่าวมักจะแย่งอำนาจหน้าที่กับศาลในสังกัดกระทรวงยุติธรรมอยู่เสมอ ทำให้เกิดปัญหาและความไม่เรียบร้อยในระบบศาล รัฐบาลจึงเกิดความคิดที่จะยกศาลกองทะเบียนมาเป็นศาลในสังกัดกระทรวงยุติธรรมตั้งแต่การตั้งกระทรวงยุติธรรมใหม่ๆ แต่ไม่สามารถทำได้ทัน ดังนั้นตอนต้นปี ร.ศ. 112 รัฐบาลไทยจึงได้ตราพระราชบัญญัติตั้งศาลปรีศภาเป็นศาลกองตระเวนสำหรับกรุงเทพ สังกัดกระทรวงยุติธรรมและยกเลิกศาลกองตระเวนเดิม มีอำนาจชำระและตัดสินความอาชญาลหุโทษ กล่าวคือคดีที่มีโทษไม่เกิน 50 ที่ลงมา หรือโทษจำคุกไม่ถึงจำตารางตั้งแต่ 6 เดือนลงมาหรือปรับไม่เกิน 2 ชั่ง ถ้าตามฟ้องมีโทษแค่ปรับให้หมายเรียกจำเลยมาแก้คดี ถ้าคดีถึงจำถึงเขียนให้โจทก์สาบานและออกหมายจับจำเลย สำหรับความแพ่งมีอำนาจชำระทุนทรัพย์ไม่เกิน 2 ชั่ง ในคดีที่จำเลยกระทำความผิดลักษณะอาชญากร ศาลปรีศภามีอำนาจปรับไม่เกิน 2 ชั่ง และชังไม่เกิน 6 เดือน ถ้าเป็นความที่เกินอำนาจศาลปรีศภา ให้สืบสวนพยานแล้วส่งไปศาลเจ้ากระทรวงพิจารณาต่อไป (กรมราชทัณฑ์, 2525)

2.1.5 การลงโทษประหารชีวิตในสมัยโบราณของไทย

ในสมัยโบราณการลงโทษประหารชีวิตด้วยดาบเรียกว่า “กุดหัว” ดังที่คนไทยชอบพูดเป็นการปรามว่า “ระวังหัวจะกุด” หรือ “ระวังจะถูกกุดหัว” หรือ “จะเอาไปกุดหัวชั่วแห่ง (ตัดหัวชั่วแห่ง) อย่างไรก็เชียว” (ทองใบ ยิ้มสุวรรณ, 2520) ในหนังสือจดหมายเหตุลาลูแบร์ของ มร.เดอะ ลาลูแบร์ อัครราชทูตฝรั่งเศสที่ได้มาเจริญทางพระราชไมตรีกับกรุงสยามในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เมื่อ ค.ศ. 1688 (พ.ศ.2230) ซึ่ง สันต์ ท.โกมลบุตร แปล กล่าวถึงการกุดหัวนักโทษในสมัยนั้นว่า คือการตัดด้วยดาบโดยใช้มือข้างหนึ่งจับตัวยึดไว้ทางเบื้องหลังเพื่อให้ฟันได้อย่างแม่นยำ และไม่เกิดบาดแผลเหวอะหวะ นอกจากจะตัดคอแล้ว ยังตัดกลางตัวออกเป็นสองท่อนอีกด้วย ส่วนหัวที่ตัด บางรายก็เอาไปแขวนประจานเข้ากับคอนักโทษหรือผู้ต้องโทษอื่นๆ ก็มี การแขวนนี้บางหัวก็แขวนเดี่ยวๆ บางหัวก็ผูกโยงไปที่คอนักโทษซึ่งถูกล้อมจำคุกเป็นวงอยู่หลายคน

นักโทษดังกล่าว นอกจากจะเป็นราษฎรที่ทำผิดแล้ว ก็มีพวกข้าราชการบริพารหรือพวก ขุนนางที่ถูกลงโทษด้วย

ถ้าต้องหาลักทองเงินทองในท้องพระคลัง ก็จะต้องถูกกรอกด้วยเงินทองที่หลอมละลายคว้างจนขาดใจตาย

ถ้าพระเป็นอลัชชี จะต้องถูกเผาไฟให้ตายทั้งเป็น
 นักโทษบางคนถูกลงโทษโดยให้ขังขี้ให้ตาย
 สำหรับคนนักโทษประหารนี้ จะไม่มีการทำพิธีเผาศพเป็นอันขาด
 ส่วนการประหารชีวิตเจ้านาย เนื่องจากถือกันอย่างเคร่งครัดมิให้พระชัตติยโลหิต
 ต้องตกจากพระวรกาย จึงใช้วิธีการทรมานให้สิ้นพระชนม์ด้วยการให้ทรงอดพระกระยาหาร
 เพื่อให้ทรงอดโรยสิ้นพระชนม์ไปเองด้วยความอดอยาก

หรือใช้อุดพระนาสิกด้วยชิ้นพระภูษามี่ค่าเพื่อให้ทรงหายพระทัยไม่ออก
 จนสิ้นพระชนม์

หรือจับพระองค์ให้บรรทมเหนือเจียมสักหลาด ซึ่งมีราคาแพงและหายาก
 แล้วเอาท่อนไม้จันทน์ ซึ่งเป็นไม้เนื้อหอมและถือว่าเป็นของสูงที่มเข้าไปในพระอุทรจนสิ้นพระชนม์
 การปฏิบัติครั้งใหญ่ในแคว้นกรุงศรีอยุธยา ซึ่งเป็นเหตุการณ์ในปลายแผ่นดิน
 สมเด็จพระนารายณ์มหาราช แปลและเรียบเรียงโดยหลวงสันธานวิทยาลัยถ้ำถ้ำถึงการลงโทษ
 ประหารชีวิตพวกกบฏหรือก่อการจลาจลว่า

นักโทษถูกแร่อื้อทั้งเป็น และผ่าเอาหัวใจใส่ฟองออกมาแล้วเอาศพเสียบไม้ไว้ให้
 เป็นเหยื่อของแร้งกาและสุนัข

แต่ถ้าเป็นนักโทษฆ่าคนตายหรือเรื่องทรยศ นักโทษจะถูกประหารโดยให้ขังฆ่า
 วิธีการประหารดังกล่าว นักโทษจะถูกผูกติดกับเสาที่ปักลึกลงไปในดิน แล้วความ
 ข้างก็นำขังมาเดินรอบนักโทษสองสามรอบ ต่อจากนั้นข้างก็ใช้วงพันรอบนักโทษ ถอนเสี้ยนขึ้น
 ไปในอากาศ แล้วก็เอางวงรับ พอรับได้ก็สลัดให้ตกพื้นดิน ต่อจากนั้นก็เอาเท้าเหยียบนักโทษจน
 แบนติดดิน

ส่วนเจ้านายต้องโทษให้ประหาร จะถูกจับเอาไปขังไว้ในกรงเหล็กใหญ่ก่อน
 แล้วจึงนำเอาใส่กระสอบหุ่บด้วยท่อนจันทน์

ในหนังสือ “ไทย ในจดหมายเหตุแกมปีเฟอร์” ซึ่งหมอแกมปีเฟอร์ ได้เดินทาง
 เข้ามาเมืองไทยเมื่อ พ.ศ. 2233 ในต้นรัชกาลสมเด็จพระเพทราชา ได้กล่าวถึง การประหารเจ้า
 มักก็สสารและไพร่พลที่เป็นกบฏว่าใช้วิธีประหารด้วยการเชือดเนื้อ

ส่วนพระมอญคนหนึ่งที่เป็นกบฏพอจับได้ก็ถูกจำตรวนใส่ข้อขาเข้าสังขลิกภณฑ์
 ประจานชาวเมืองอยู่หลายวัน แล้วจึงถูกประหารด้วยการแหะท้องทั้งเป็นเอาตับไตใส่ฟองออกให้
 สุนัขกิน

ในหนังสือ “กฎหมาย 2 เล่ม” ฉบับของหมอบลัดเลในลักษณะโจร กล่าวถึง
 การลงโทษประหารโจกที่ลักพระพุทธรูปเอาไปสำรองเอาทองหรือเอาพระบาท (พระคัมภีร์)
 ไปสำรองแช่น้ำเผาไฟว่า “...ให้เอามันใส่เตาเพลิงสุบมันเสีย ดั่งมันทำแก่พระนั้นบ้าง ใช้บาป
 มัน.....”

อีกมาตราหนึ่งบัญญัติว่า ถ้าโจรลอกทองพระ พิจารณาเป็นสัจให้นำตัวโจรไปที่ ตะแลงแกงแล้วเอาเหล็กเผาไฟประทับที่ตัวให้ลอกเหมือนทำกับพระ ถ้าโจรชุดพระสถูปพระเจดีย์ พระวิหารพระศรีมหาโพธิ์ ให้ตัดนิ้วมือหรือให้ทวนด้วยลวดหนั่ง 60 ที หรือให้ไหมตรีคุณ แต่ถ้าโจรทำหลายครั้งไม่เช็ดหลาบก็ให้เอาตัวโจรตระเวนบกสามวัน ตระเวนเรือสามวัน แล้วให้ตัดคอ ผ่าอกเสีย เพื่อมิให้ดูเยี่ยงอย่างกัน

อีกมาตราหนึ่งบัญญัติว่า ถ้าโจรปล้นฆ่าเจ้าทรัพย์ตายให้ฆ่าโจรและพวกที่ลงมือ โดยการตัดศีรษะเสียไว้ที่ตะแลงแกง ส่วนพวกที่ไปด้วยแต่ไม่ได้ลงมือ เช่นพวกดูต้นทางก็ให้ ตัดมือตัดตีนเสีย หรือให้ตัดนิ้วมือลิบนิ้ว หรือให้ทวนคนละ 60 ที แล้วเอาตัวจำคุกไว้ ส่วนทรัพย์ สมบัติเช่นบ้านช่องก็ให้รับราชบาท และบุตรภรรยาอีกเอาเป็นคนที่นำร้อนคือตกเป็นของหลวงทั้งสิ้น

ก่อนหน้านั้นประเทศไทยใช้สถานที่ประหารชีวิตนักโทษด้วยดาบก็ได้แก่ ที่วัดโคก หรือวัดพลับพลาไชย วัดมักกะสัน และวัดภาษี เป็นต้นแต่ในต้นกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อครั้งรัชกาล ที่ 3 ได้ประหารชีวิตกันที่สำเหร่ ส่วนเจ้านายเอาไปล้างที่วัดปทุมคงคา สำหรับการประหารชีวิต เมื่อครั้งรัชกาลที่ 5 ส่วนใหญ่ในตอนต้น ๆ รัชกาลประหารที่วัดพลับพลาไชย

ปัจจุบันการประหารชีวิตนักโทษได้วิวัฒนาการและเปลี่ยนจากวิธีการโหดเหี้ยม จนกลายมาเป็นการประหารชีวิตโดยวิธีการฉีดยา ด้วยเหตุผลที่ว่าเป็นการประหารชีวิตที่มี มนุษยธรรมมากที่สุด ไม่ทารุณและทำให้ผู้ถูกประหารตายในทันที เพื่อให้เข้าใจประเด็นดังกล่าว มากยิ่งขึ้นผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประหารชีวิตโดยวิธีการฉีดยาในประเทศไทย ซึ่งจะกล่าวถึงประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในหัวข้อถัดไปนี้

2.1.6 การประหารชีวิตโดยวิธีการฉีดยา

การประหารชีวิตในประเทศไทยมีการใช้รูปแบบต่าง ๆ หลากหลายวิธี วิวัฒนาการของการลงโทษผู้กระทำผิดที่มีโทษประหารชีวิตได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย และก่อนที่ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงการประหารชีวิตโดยวิธีการฉีดยาในประเทศไทย ผู้วิจัยได้ทบทวน เอกสารและจะได้กล่าวถึงอิทธิพลและสาเหตุสำคัญในการปฏิรูปการลงโทษผู้กระทำความผิดและ นอกจากนี้นี้ยังจะได้กล่าวถึงความเป็นมาและจุดเริ่มต้นของการใช้วิธีการประหารชีวิตโดยวิธีการฉีดยาว่ามีจุดกำเนิดที่ประเทศใด มีขั้นตอนการดำเนินการอย่างไร ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่ เกิดขึ้นในการประหารชีวิตโดยวิธีฉีดยาหรือสารพิษ และการเริ่มใช้การประหารชีวิตโดยวิธีการฉีดยาครั้งแรกในประเทศไทย

2.1.6.1 อิทธิพลและสาเหตุสำคัญที่มีผลต่อการปฏิรูปการลงโทษ (สมศักดิ์ ยุทธโอภาส, 2544)

1) ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการและวิวัฒนาการแห่งอารยธรรม ตะวันตก

ปัจจัยความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการและวิวัฒนาการทางอารยธรรม ที่มีผลกระทบต่อการลงโทษ เป็นการมองด้านความสัมพันธ์ระหว่างการลงโทษกับวัฒนธรรมทั้งในแง่ของจิตใจและวัตถุ เนื่องจากว่าพฤติกรรมอาชญากรนั้นนอกจากเป็นพฤติกรรมที่ขัดต่อขนบธรรมเนียมประเพณีทางสังคมแล้ว ยังถือเป็นผลิตผลทางสังคมวัฒนธรรม (The Sociocultural Context) โดยตรง ดังนั้นปรัชญาการลงโทษจึงใช้หลักการแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำผิดอย่างสอดคล้องกับหลักขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมในสังคมที่อยู่ล้อมรอบตัวอาชญากรโดยทั่วไป

2) การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมยุโรป ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 14 และยุคฟื้นฟูศิลปวิทยา (The Renaissance) เป็นต้นมานั้น ได้สร้างความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการสมัยใหม่อย่างมาก ทั้งยังเป็นปัจจัยผลักดันให้มีการปฏิรูปการลงโทษผู้กระทำผิดที่สอดคล้องกับหลักเหตุผลทางวิทยาศาสตร์และคุณค่าศักดิ์ศรีแห่งมนุษย์ยิ่งขึ้นอีกด้วย

3) ความตื่นตัวในด้านมนุษยธรรม

เจอร์รามี เบนธัม ถือได้ว่าเป็นผู้บุกเบิกความตื่นตัวในเรื่องมนุษยธรรมที่เกี่ยวกับการลงโทษ เช่น คำกล่าวของเบนธัมที่ว่า “การแสดงออกซึ่งความยุติธรรมในสังคมอารยะไม่ควรจำกัดขอบเขตแคบ ๆ เฉพาะแก่เด็ก ผู้เยาว์ หรือสัตว์เลี้ยงเท่านั้น แต่ควรจะครอบคลุมไปถึงอาชญากรที่ได้กระทำผิดอย่างรุนแรงด้วย

จอห์น โฮวาร์ด นักมนุษยธรรมและนักปฏิรูปการลงโทษของอังกฤษ อีกผู้หนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้มีการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดอย่างมีมนุษยธรรม และสนับสนุนการอบรมแก้ไขผู้ต้องขังในเรือนจำ

นอกจากนี้ การปฏิวัติอุตสาหกรรม ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และการเพิ่มขึ้นของชนชั้นกลางใน ค.ศ. ที่ 19 มีส่วนผลักดันให้ใช้วิธีการลงโทษผู้กระทำผิดที่มีคุณธรรมรวมทั้งการปรับปรุงสถานที่ลงโทษให้ถูกสุขลักษณะ มีแสงสว่าง การถ่ายเทอากาศ ความสะอาดและอาหารแก่ผู้กระทำผิดให้ดียิ่งขึ้น

4) ระบบความเชื่อทางศาสนา

ศาสนาเป็นระบบความเชื่อและหลักปฏิบัติ ที่สมาชิกในสังคมยึดมั่นถือปฏิบัติตามแนวความคิดในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด จึงมีพื้นฐานจากความสัมพันธ์กับระบบความเชื่อทางศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักกฎแห่งกรรมหรือหลักบาปบุญคุณโทษ นับเป็นการเน้นให้ผู้กระทำผิดตระหนักว่าการที่ผู้กระทำผิดถูกลงโทษ ถือเป็นการสนองกรรมของการทำความชั่วร้ายของตนเองนั่นเอง

5) แนวปรัชญาของนักปฏิรูปสังคม (Reformism)

โฮเร็ค เอ็ม คาลเลน (Horace M. Kallen) ให้คำนิยาม “นักปฏิรูปสังคม” หมายถึง ผู้มีทัศนะหรือความเชื่อในอันที่จะปรับปรุงธำรงรักษาไว้ซึ่งระเบียบทางสังคม

ที่สามารถสนองตอบต่อความต้องการของสถาบันสังคมหรือเงื่อนไขต่าง ๆ ในสังคม” บทบาทสำคัญยิ่งของนักปฏิรูปสังคม ได้แก่ ความสามารถโน้มน้าวใจที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือปฏิรูปนโยบายอาญาหรือปรับปรุงวิธีการบังคับใช้กฎหมาย หรือการแก้ไขปัญหายาเสพติดที่มีอยู่ในสังคมชั่วระยะเวลาใดเวลาหนึ่งอย่างสอดคล้องกับภาวะความเปลี่ยนแปลงทางสังคมหลักศีลธรรม และจริยธรรมในอันที่จะให้มีผลบังคับใช้ในทางปฏิบัติจริง ๆ

นอกจากนี้แล้ว การต่อต้านของกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ที่เรียกร้องให้ยกเลิกโทษประหารชีวิต อาทิเช่น องค์กรทางศาสนา องค์กรนิรโทษสากล ประเทศไทย และกลุ่มสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ ในต่างประเทศ ล้วนมีอิทธิพลต่อการเรียกร้องให้มีการเลื่อนการประหารชีวิตออกไป หรือ ยกเลิกโทษประหารชีวิต แต่เนื่องจากในประเทศไทยเกี่ยวกับประเด็นการลงโทษโดยวิธีการประหารชีวิตยังมีใช้อยู่ เพื่อให้ลดข้อขัดแย้งและขัดกับหลักการดังกล่าวตามข้อเรียกร้อง จึงได้มีการเปลี่ยนวิธีการประหารชีวิตจากการยิงปืนมาเป็นการประหารชีวิตโดยวิธีการฉีดสารพิษ

2.1.6.2 การประหารชีวิตนักโทษด้วยการฉีดสารพิษในประเทศสหรัฐอเมริกา

การประหารชีวิตนักโทษด้วยการฉีดสารพิษเข้าไปในร่างกาย เพื่อให้ตายตามคำพิพากษาของศาลเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2540 โดยประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ มลรัฐเท็กซัส (Texas, February 1997) (<http://www.geocities.com/capitolHill/6142ijection.html>) และ (<http://web.amnesty.org/library/Index/engACT5000119998#INT>) ปัจจุบันในสหรัฐอเมริกามีการใช้โทษประหารชีวิตโดยฉีดสารพิษเข้าสู่ร่างกาย 38 มลรัฐ นอกจากนี้ ยังมีประเทศจีน (1997) ฟิลิปปินส์ (1999) กัวเตมาลา (1998) ไต้หวัน ที่ใช้การประหารชีวิตด้วยวิธีการฉีดยา

และนับตั้งแต่การใช้วิธีการประหารชีวิตด้วยการฉีดยาในมลรัฐต่าง ๆ ของสหรัฐอเมริกาจนถึง 30 สิงหาคม 2540 พบว่า มีการประหารชีวิตด้วยการฉีดสารพิษไปแล้วทั้งสิ้น 268 คน และมีรายงานเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคที่พบในการดำเนินการประหารชีวิตแต่ละครั้ง (<http://www.geocities.com/capitolHill/6142ijection.html>, Michael Welch, Ibid., and <http://web.amnesty.org/library/Index/engACT500011998#INT>) สรุปดังต่อไปนี้ (อ้างถึงในเพเยอร์ แสงสีทอง, 2547)

1982, Huntsville การประหารชีวิตด้วยการฉีดสารพิษครั้งแรกของมลรัฐ พบว่าเจ้าหน้าที่ประสบปัญหา คือ ใช้เวลานานในการหาเส้นเลือดดำ และมีหมอ 2 คนที่รายงานผลการเสียชีวิตของนักโทษหลังดำเนินการประหาร 7 นาที

1984, Texas สายยางหรือท่อโลหะที่ใช้สอดเข้าไปในร่างกายเป็นปม ทำให้สารพิษไหลไม่สะดวก ผู้ถูกประหารมีความเจ็บปวด การประหารใช้เวลามากกว่า 10 นาที

1985, Texas เจ้าหน้าที่หาเส้นเลือดทั้งสองแขนและขาใช้เวลา 45 นาที

1986, Texas นักโทษประหารชีวิตเป็นผู้เสพช่วยเจ้าหน้าที่หาเส้นเลือดดำของตนในการประหารชีวิตตนเอง ใช้เวลา 17 นาที หลังการใส่อุปกรณ์ที่เส้นเลือด

1987, Texas เจ้าหน้าที่ใช้เวลาหาเส้นเลือด 35 นาที

1988, Texas เจ้าหน้าที่ใช้เวลา 24 นาทีในขั้นตอนแรก (step 1) ในขั้นตอนที่สอง เมื่อเจ้าหน้าที่ฉีดยาเข้าเส้นเลือดนักโทษประมาณ 2 นาที ท่อหรือสายโลหะหลุดออกจากเส้นเลือด ทำให้เจ้าหน้าที่ต้องปิดม่านห้องสักขีพยานไม่ให้สังเกตเห็น จำนวน 14 นาที และนักโทษประหารรายนี้ใช้เวลา 40 นาที จึงจะมีการประกาศว่านักโทษเสียชีวิตแล้ว

1989, Texas ชายคนหนึ่งที่เป็นพยานเป็นลมหมดสติล้มชนกับพยานคนอื่น ๆ ทำให้เกิดความอลหม่านในห้อง

1989, Missouri การประหารชีวิตด้วยการฉีดยาครั้งแรกของมลรัฐ หมอทำการผ่าตัด (cut down) เพื่อดึงเส้นเลือดดำขึ้นมาบริเวณขาหนีบของผู้ถูกประหารชีวิต

1990, Oklahoma การประหารชีวิตด้วยการฉีดยาครั้งแรกของมลรัฐ เจ้าหน้าที่ใช้เวลา 10 นาที ในการหาเส้นเลือดดำ

1990, Illinois ขณะดำเนินการประหารชีวิตผ่านไป 5 นาทีแล้วพบว่า เครื่องแทงเข็มฉีดยาไหลออกมา หัวใจของผู้ถูกประหารยังเต้นอยู่ เจ้าหน้าที่จึงทำการปิดม่านห้องสักขีพยาน ส่วนสักขีพยานก็กังวลว่าผู้ถูกประหารจะไม่ตาย หลังจากนั้นเจ้าหน้าที่ได้ตรวจอุปกรณ์อย่างละเอียดแล้วรายงาน ว่า สาย/ท่อมีการบิดงอระหว่างที่เครื่องทำการฉีดยาเข้าเส้นเลือดดำ ซึ่งเจ้าหน้าที่ได้ทำการแก้ไขแล้วดำเนินการต่อ ไม่นานนักโทษประหารก็เสียชีวิต

1991, Missouri สายยาง/ท่อของเครื่องทำการฉีดยาอัตโนมัติเกิดขัดข้องจึงต้องปฏิบัติการด้วยมือแทนเครื่องดำเนินการประหาร ใช้เวลา 11 นาที

1992, Arkansas ได้ยินเสียงนักโทษร้อง ครวญคราง ทรมาน ตลอดกระบวนการประหารชีวิต เจ้าหน้าที่ 8 คน (Medical staff) ใช้เวลามากกว่า 50 นาทีในการหาเส้นเลือดที่แขนเพื่อแทงเข็มจนกระทั่งผู้ถูกประหารพยายามช่วยหาตำแหน่งเส้นเลือดของตนเอง ให้เจ้าหน้าที่เพื่อที่จะทำการผ่าตัดเล็กและดึงเส้นเลือดขึ้นมา (cut down) หลังจากหนึ่งชั่วโมงผ่านไปต้องใช้เจ้าหน้าที่ จำนวน 2 คน ระบุตำแหน่งในการหาเส้นเลือดจากแขนทั้งสองข้างไว้ 5 แห่ง

1992, Oklahoma หลังจากปล่อยสารพิษเข้าไปในร่างกายนักโทษประมาณ 2 นาที พบว่ากล้ามเนื้อบริเวณกราม ขากรรไกร คอ และช่องท้องของนักโทษประหารกระตุก และเกร็งเป็นพัก ๆ ประมาณ 45 วินาที นักโทษประหารมีอาการหอบ หายใจไม่ออกอย่างรุนแรง ใช้เวลาทั้งสิ้น 11 นาทีหลังได้รับจึงเสียชีวิต หนังสือพิมพ์ Tulsa World อธิบายว่าการประหารครั้งนี้ดูน่าเกลียดและน่าสยดสยองขวัญ (scary and ugly)

1992, April Texas เจ้าหน้าที่ใช้เวลา 47 นาทีในการหาเส้นเลือดไม่พบ ในที่สุดก็ให้ผู้ถูกประหารช่วยหาเส้นเลือดของตนเอง

1992, Illinois ขณะเจ้าหน้าที่กำลังปล่อยสารพิษอยู่นั้น พบว่า หนึ่งในสามของสาย/ท่อเกิดเป็นก้อน/ปมที่สายฉีดเข้าแขนนักโทษ ทำให้สารพิษหยุดไหลเข้าเส้นเลือด จึงมีการปิดม่านห้องสักขีพยาน จากนั้นเจ้าหน้าที่ก็ทำการเปลี่ยนสายแทนที่ใหม่แล้วดำเนินการซ้ำใหม่ การประหารชีวิตนักโทษรายนี้ ใช้เวลาทั้งสิ้น 18 นาที

1995, Missouri ประกาศการเสียชีวิตของนักโทษ 29 นาทีหลังจากฉีดสารพิษเข้าสู่แขนของนักโทษประหาร มีข้อสังเกตว่า 7 นาทีไม่อนุญาตให้สักขีพยานมองเห็นได้ จนกระทั่ง 3 นาทีหลังการประกาศว่านักโทษเสียชีวิตแล้ว เจ้าหน้าที่ชั้นสูตรศพผู้ประกาศกล่าวถึงสาเหตุของปัญหา คือ สายหนัง/ยางที่มัดกับแขนนั้นแน่นเกินไปทำให้สารพิษไหลเข้าไม่ได้ ซึ่งใช้เวลาหลายนาทีในการแก้ไขปัญหานี้ คือ ทำให้สารรัดหลวม และเริ่มใหม่หลังจากจุดนี้ถึง 20 นาที

1995, Texas มีการเปลี่ยนอุปกรณ์ในการสอดท่อ/สายยางเข้าเส้นเลือดบริเวณแขนซ้ายมาเป็นแขนขวาเนื่องจากขนาดของอุปกรณ์ไม่เหมาะสมกับร่างกายของผู้ถูกประหารชีวิต ประกาศการเสียชีวิต 9 นาที

1996, Virginia ใช้เวลา 22 นาที เนื่องจากต้องเปลี่ยนอุปกรณ์ในการสอดท่อ/สายยางเข้าเส้นเลือดดำที่เท้าขวา

1996, Louisiana การดำเนินการประหารเป็นไปอย่างช้า ผู้ถูกประหารช่วยใส่ท่อ/สายยางในท่อโลหะที่สอดเข้าไปในร่างกายด้วยตนเอง

1997, Oklahoma หลังจากฉีดสารพิษเข้าสู่ร่างกายของประหารชีวิตได้ 2 นาที ผู้ถูกประหารชีวิตส่งเสียงร้องดัง ท้อง และหน้าอกกระตุก และมีอาการชักอย่างรุนแรง 18 ครั้ง ใช้เวลา 11 นาทีผู้ถูกประหารจึงเสียชีวิต

1997, South Carolina เจ้าหน้าที่ใช้ความพยายามในการใส่ท่อสายยาง/ส่งโลหะเข้าเส้นเลือดบริเวณคอนาน 40 นาที เนื่องจากไม่สามารถสอดสายยาง/ท่อตรงบริเวณ แขน ขา เท้าได้

2000, Arkansas เป็นการประหารผู้หญิงคนแรกของรัฐ Arkansas ซึ่งการประหารครั้งนี้เริ่มขึ้นหลัง 18 นาทีผ่านไป เนื่องจากไม่สามารถหาตำแหน่งของเส้นเลือดที่จะสามารถต่อกับสายยาง/ท่อ (เครื่องมือแพทย์ชนิดหนึ่งที่ออกแบบไว้เพื่อสอดเข้าไปในเส้นเลือด) ได้ จนกระทั่งเธอต้องช่วยเจ้าหน้าที่หาเส้นเลือดที่ข้อมือ (wrists) ด้วยตนเอง

จากข้อมูลข้างต้นจะสามารถสรุปได้ชัดเจนว่า ปัญหาวิธีการประหารชีวิตด้วยการฉีดสารพิษส่วนใหญ่ประกอบด้วย

1) การหาตำแหน่งของเส้นเลือดดำในการแทงเข็ม หรือสอดท่อ/สายยาง ใช้เวลานาน หรือหาไม่พบ เนื่องจากภาวะทางอารมณ์ของผู้ถูกประหารที่มีอาการตื่นเต้นตกใจกลัว ซึ่งส่งผลให้เส้นเลือดแตกได้ง่าย และมักพบกับนักโทษประหารที่ป่วยเป็นโรคเบาหวาน

หรือผู้ที่ใช้อาเสภยัตติ วิธีแก้ไขคือ ต้องทำการผ่าตัดเล็กโดยการกรีดหาตำแหน่งเส้นเลือด (cut down) เพื่อที่จะหารเส้นเลือดที่แขนหรือขา ในตำแหน่งที่เหมาะสมในทันที

2) การบิดงอของสายยางหรือท่อที่ต่อกับเครื่องมือแพทย์ ทำให้เครื่องดันเข็มหรือสารพิษออกมา หรือสารพิษไม่สามารถไหลเข้าสู่เส้นเลือดได้

3) ร่างกาย อวัยวะบางอย่าง กล้ามเนื้อของนักโทษประหารก่อนเสียชีวิต มีอาการเกร็ง กระตุก หรือร้องด้วยความเจ็บปวดก่อนเสียชีวิต

2.1.6.3 การประหารชีวิตนักโทษโดยวิธีการฉีดยาครั้งแรกในประเทศไทย

คณะรัฐมนตรี โดยการนำของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้มีมติกำหนดวิธีการประหารชีวิตใหม่ จากเดิมตั้งแต่ พ.ศ. 2478 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 19 บัญญัติว่า “ผู้ใดต้องโทษประหารชีวิต ให้เอาไปยิงเสียให้ตาย” ได้แก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 19 เป็น “ผู้ใดต้องโทษประหารชีวิตให้ดำเนินการด้วยวิธีฉีดยา หรือสารพิษให้ตาย” เริ่มมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 19 ตุลาคม 2546 เป็นต้นไป โดยวันที่ 12 ธันวาคม 2546 เป็นครั้งแรกในประเทศไทยที่ใช้วิธีการประหารชีวิตโดยวิธีการฉีดยา นายนิติ จิตสว่าง (อธิบดีกรมราชทัณฑ์) และ นายวิวัฒน์ วนวัฒนาวงศ์ (ปลัดจังหวัดนนทบุรี) พร้อมด้วยตัวแทนจากสภาผู้แทนราษฎร ตัวแทนอัยการจังหวัด ตำรวจกองทะเบียนประวัติอาชญากร ในขณะนั้น เดินทางมาร่วมเป็นสักขีพยานที่เรือนจำ เวลา 16.00 น. เจ้าหน้าที่ที่พี่เลี้ยงได้เบิกตัวนักโทษประหาร 4 คน ออกจากแดน 1 นักโทษ 3 คนแรก คือ น.ช. บุญลือ นาคประสิทธิ์ อายุ 53 ปี น.ช. พันพงษ์ สิทธิสังข์ อายุ 45 ปี น.ช. วิบูลย์ ปานะสุทธะ อายุ 53 ปี นักโทษทั้งสาม ถูกจับเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2541 โทษฐานร่วมกันผลิตยาบ้าของกลางจำนวน 115,800 เม็ด และสารตั้งต้นผลิตยาบ้าจำนวนมาก ศาลชั้นต้นพิพากษาประหารชีวิต ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา พิพากษายืนตามศาลชั้นต้น ส่วนนักโทษประหารคนที่ 4 คือ น.ช. พนม ทองช่างเหล็ก อายุ 32 ปี โทษฐานฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน และให้การปฏิเสธตลอดข้อกล่าวหา ศาลชั้นต้นพิพากษาประหารชีวิต ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาพิพากษายืนตามศาลชั้นต้น (เชาวเรศน์ จารุบุญย์, 2547)

การประหารชีวิตด้วยการฉีดยาสารพิษในประเทศไทย ยังไม่ได้ใช้เครื่องมือฉีดยาอัตโนมัติเหมือนในประเทศสหรัฐอเมริกา แต่ใช้คนกดปุ่มฉีดยาด้วยมือ โดยไม่ต้องไปยืนฉีดที่แขนนักโทษประหารในระยะใกล้ชิด แต่ใช้วิธีต่อสายยางออกมาจากห้องควบคุมสารพิษ โดยมีท่อแยกปิด-เปิด เพื่อปล่อยสารพิษเข้าสู่ร่างกายนักโทษประหารทางสายน้ำเกลือ และมีจอวัดการเต้นของหัวใจแสดงต่อหน้าสักขีพยาน การประหารชีวิตครั้งแรกโดยวิธีการนี้ พี่เลี้ยงนำนักโทษประหารเข้าผูกกับ “เตียง” ที่ใช้ทำการประหารชีวิตครั้งละ 2 คน รวม 2 ครั้ง เป็น 4 คน แล้ว “ฉีดยาสารพิษ” ตามลำดับดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ฉีดสารโซเดียมแพนโททาล ปริมาณ 20-25 ซีซี ยาตัวนี้จะทำให้นักโทษประหารชีวิตหลับ เพื่อให้การฉีดยาตัวอื่น ๆ กระทำได้ง่ายขึ้น (ยาชนิดนี้เป็น “ยาผง” ขวดหนึ่งละลายน้ำได้ในปริมาณ 200 ซีซี)

ขั้นตอนที่ 2 ฉีดสารแพนคูโรเนียมโบรไมด์ ปริมาณ 50 ซีซี ยาตัวนี้จะช่วยให้กล้ามเนื้อคลาย และระบบหายใจหยุดทำงาน แต่ยังไม่เสียชีวิต (ยาชนิดนี้เป็น “ยาน้ำ”)

ขั้นตอนที่ 3 ฉีดสารโพแทสเซียมคลอไรด์ ปริมาณ 50 ซีซี ยาตัวนี้จะทำให้หัวใจหยุดเต้น นักโทษประหารจะเสียชีวิต (ยาชนิดนี้เป็น “ยาน้ำ”) หลังจากฉีดยาแล้วนักโทษประหารชีวิตจะมีอาการแน่นิ่งไป แพทย์ของเรือนจำจะเข้าไปทำการตรวจสอบยืนยันการตายและประกาศการตายต่อหน้าสักขีพยาน ซึ่งรวมระยะเวลาในการดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ประมาณ 25 นาที

2.1.6.4 ทศนะเกี่ยวกับการประหารชีวิตโดยการฉีดยาพิษ

การที่กรมราชทัณฑ์ได้มีนโยบายปรับเปลี่ยนวิธีการประหารชีวิตจากการยิงเป้ามาเป็นการใช้สารพิษ ทำให้เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์จากนักวิชาการและประชาชนทั่วไปอย่างกว้างขวาง ซึ่งมีผู้ที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย สรุปดังนี้

วุฒิ สุโกศล (2543) กล่าวว่า “วิธีการประหารชีวิตควรจะให้ผู้พิพากษาเป็นผู้ตัดสินว่าควรจะให้ประหารชีวิตแบบยิงเป้าหรือฉีดยาพิษ โดยพิจารณาจากคดีที่นักโทษเป็นผู้กระทำ หากเป็นคดีอุกฉกรรจ์ก็ให้ประหารชีวิตโดยการยิงเป้า และถ้าเป็นคดีที่ไม่อุกฉกรรจ์จึงจะใช้วิธีการฉีดยาพิษ เพื่อให้มีความเกรงกลัวต่อการกระทำผิด”

วีรกร ตรีเทศ (2543) กล่าวว่า “หากมีความเชื่อว่ายิงประหารด้วยวิธีรุนแรงยิ่งยับยั้งได้ดี ทำไมไม่แล่นเนื้อออกที่ละชั้นกลางสนามหลวง แต่ที่เราไม่ทำโดยการลดจากการตัดหัวมาเป็นยิงเป้าก็เพราะผลเสียข้างต้น และบ้านเมืองก็ได้เคลื่อนไปสู่อีกยุคสมัยหนึ่งแล้ว ไม่มีโทษอะไรที่รุนแรงไปกว่าการประหารชีวิต เพราะการตาย คือ การสูญเสียโอกาสในทุกสิ่งโดยสิ้นเชิง การฉีดยาพิษมีผลในด้านการยับยั้งป้องกันที่เพียงพอแล้วภายใต้ข้อจำกัดของสังคม ประโยชน์ที่อาจได้เพิ่มจากวิธีการประหารที่รุนแรงจะไม่คุ้มกับผลเสียในด้านความป่าเถื่อนในประเทศที่พัฒนาแล้วเกือบทั้งโลกรวมทั้งฟิลิปปินส์ ก็ประหารชีวิตด้วยวิธีการฉีดยาพิษแทนวิธีการอื่นที่ทารุณป่าเถื่อน ทำไมมนุษย์จะต้องทารุณโหดร้ายต่อกันและกันอย่างมากมายโดยไม่จำเป็น”

กร ทัพพะรังสี (2543) กล่าวว่า “เห็นด้วยกับการประหารชีวิตด้วยการฉีดยาพิษ แต่น่าจะใช้วิธียิงนักโทษที่ศีรษะเพราะจะทำให้ตายในทันที และอวัยวะต่างๆ ยังสามารถนำมาบริจาคใช้ประโยชน์ให้กับคนพิการได้”

กระทรวงสาธารณสุข (อ้างถึงใน เดลินิวส์, 2543) ได้มีรายงานเกี่ยวกับการฉีดยาพิษเพื่อประหารชีวิต ดังนี้

- 1) ควรเป็นทางเลือกหนึ่งในการประหารชีวิต
- 2) ยาที่ฉีดมีผลทำให้หัวใจหยุดเต้นแน่นอน
- 3) วิธีการฉีดยาไม่ทำให้เกิดความทรมาน แต่ความกลัวจากการฉีดยา
ยังคงมีอยู่
- 4) สามารถพิสูจน์การเสียชีวิตได้
- 5) เมื่อเสียชีวิตแล้ว ตัวยาดังกล่าวไม่สามารถทำให้ฟื้นชีวิตได้
- 6) จะไม่มีความผิดพลาดหากปฏิบัติตามขั้นตอน
- 7) ยังมีวิธีการอื่นที่ไม่แสดงความทรมานให้เลือก เพื่อประโยชน์ของการ
ใช้วาระของนักโทษ เพื่อการปลูกถ่ายให้ผู้ป่วยอื่นได้ เช่น การยิงเข้าสมองในตำแหน่งที่สามารถ
ทำให้เสียชีวิตในทันทีโดยไม่ต้องยิงซ้ำ ทำให้อวัยวะต่างๆ อยู่ในสภาพดี เช่น หัวใจ ปอด ตับ ไต
เป็นต้น

จรงค์ จุฑานนท์ (2543) กล่าวว่า “การเปลี่ยนวิธีประหารชีวิตนักโทษ
จากใช้อาวุธปืนยิงมาใช้เข็มฉีดยาพิษแทนจะมีความเหมาะสมเนื่องจากความเจ็บปวดน้อยกว่า
แต่ไม่เห็นด้วยหากจะมีการยกเลิกการประหารชีวิตผู้ต้องโทษที่กระทำความผิดร้ายแรง เพราะโทษ
ประหารชีวิตมีไว้เพื่อให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเกรงกลัวยับยั้งมิให้กระทำความผิด โดยเฉพาะคดี
ข่มขืนแล้วฆ่า ปล้นฆ่าอย่างโหดเหี้ยมทารุณ ค้ายาเสพติด หรือรับจ้างฆ่าผู้อื่น”

เสรี สุวรรณภานนท์ (อ้างถึงใน ไทยรัฐ, 2544) ให้ความเห็นว่า “เห็น
ด้วยกับมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว เพราะการลงโทษด้วยอาวุธปืนจะทำให้นักโทษทรมานเกิดความ
เจ็บปวดก่อนตาย ในหลายประเทศได้ยกเลิกวิธีการประหารชีวิตแบบเก่าไปแล้ว และหันมาใช้
วิธีการประหารชีวิตด้วยเก้าอี้ไฟฟ้าหรือการฉีดยาพิษแทน นอกจากนี้วิธีการฉีดยาพิษยัง
สอดคล้องกับความต้องการของรัฐธรรมนูญใหม่ที่ระบุว่าห้ามลงโทษผู้กระทำความผิดด้วยความ
โหดร้าย”

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษประหารชีวิต

2.2.1 แนวคิดของการลงโทษ

แนวคิดการลงโทษมีวิวัฒนาการทางความคิดมาตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน
ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ยุคสมัย (Raymond Saleilles, 1968 อ้างถึงใน สกล นิสารัตน์, 2545) ดังนี้

1) ยุคก่อนสำนักคลาสสิก (Pre-Classical School) เริ่มตั้งแต่ยุคหิน ยุคทองแดง
ยุคเหล็ก ถึงสมัยกรีก โรมัน และยุคกลาง มนุษย์มีความเป็นอยู่เรียบง่าย เป็นสังคมเร่ร่อน ล่าสัตว์
เก็บผลไม้กิน ไม่คิดเรื่องระบบกฎหมายแต่จะมีศีลธรรม (Moral) มีข้อบังคับทางศาสนาในการ
ดำเนินชีวิต มีความกลัวต่อสิ่งลี้ลับและเชื่อเรื่องวิญญาณ ต่อมาอิทธิพลจากแนวความคิดทาง
ศาสนาคริสต์ มองการกระทำความผิดเป็นบาป (sin) ดังนั้น การลงโทษจึงเป็นการขจัดสิ่งชั่วร้ายเป็น
การไถ่บาปต่อพระเจ้า (Sin Theory) การลงโทษจึงเป็นไปตามอำเภอใจของผู้มีอำนาจและ

ทารุณโหดตามความยุติธรรมในการลงโทษ (Retribution or Just Desert) เชื่อว่าผู้กระทำผิดสมควรจะถูกลงโทษเพื่อให้ได้รับความทรมาน (Suffering) โดยวิธีการแก้แค้น (Revenge) การทดแทนให้สาสม (Retribution) และการชดเชย (Expiation or Atonement) ซึ่งถือว่าเป็นความยุติธรรมโดยไม่มีข้อยกเว้นตามหลักตาต่อตา ฟันต่อฟัน (an eye for an eye, a tooth for a tooth) ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดความเจ็บปวด (pain) ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษ จึงจะเรียกได้ว่าเป็นการลงโทษอย่างแท้จริง

2) ยุคสำนักคลาสสิก (Classical School) โดย Cesare Beccaria กล่าวว่า การลงโทษนั้นควรจะกระทำด้วยความมุ่งหมายที่สำคัญที่สุด คือ เพื่อป้องกันอาชญากรรมและเพื่อที่จะป้องกันมิให้การลงโทษผู้กระทำผิดเป็นไปตามอารมณ์ของผู้ลงโทษซึ่งเป็นการลงโทษเพื่อการแก้แค้น เนื่องจากเชื่อว่ามนุษย์มีเจตจำนงอิสระ (Free Will) และเลือกแล้วที่จะกระทำผิดหรือไม่ เมื่อมนุษย์เลือกแล้วก็ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำนั้น อย่างไรก็ตาม การลงโทษที่มีประสิทธิภาพนั้น จะต้องบังคับใช้ได้ เปิดเผย รวดเร็วและเหมาะสม หนักเบาตามที่กฎหมายกำหนดไว้อย่างแน่นอนชัดเจน ในยุคนี้จึงมีการพิจารณาในแง่กฎหมายด้านเดียวว่าการกระทำแบบใดจึงควรบัญญัติว่าเป็นความผิด และเมื่อกระทำผิดแล้วควรลงโทษผู้กระทำผิดเท่าใด แต่ยังไม่ได้นำถึงว่าโทษนั้นเหมาะสมกับสภาพของบุคคลหรือไม่อย่างไร

3) ยุคสำนักคลาสสิกใหม่ (Neo-Classical School) กล่าวว่า เห็นด้วยกับการลงโทษอย่างเท่าเทียม เนื่องจากทุกคนมีเจตจำนงอิสระ และจุดประสงค์การลงโทษกระทำไปเพื่อประโยชน์ของสังคม และเป็นการป้องกันมิให้คนอื่นมากระทำผิดอีก เช่น การลงโทษขั้นสูงได้แก่ โทษประหารชีวิต (Capital Punishment) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แนวคิดของยุคนี้ เชื่อว่ามีคนบางกลุ่มที่มีเจตจำนงอิสระไม่เท่าเทียมกันก็ได้เฉพาะ เด็ก คนชรา คนวิกลจริตเนื่องจากการใช้เหตุผลของคนเหล่านี้มีข้อจำกัดจึงควรพิจารณาลงโทษน้อยกว่า หรือการลงโทษต้องได้สัดส่วนกับความผิดและไม่รุนแรงเกินไปและยอมให้มีการลดโทษได้เพื่อความยุติธรรม โดยพิจารณาถึงตัวผู้กระทำความผิดและการลงโทษให้เหมาะสมกับสภาพบุคคลเป็นราย ๆ ไป เป็นผลให้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส (1810) ประมวลกฎหมายอาญาสเปน (1848) และหลายประเทศซึ่งร่างกฎหมายอาญาในภายหลัง หรือกฎหมายที่บัญญัติให้มีโทษขั้นสูงและขั้นต่ำในความผิดแต่ละความผิด เพื่อให้ผู้พิพากษาได้ใช้ดุลยพินิจลงโทษได้อย่างเหมาะสม ไม่เข้มงวดเหมือนสำนักคลาสสิกเดิม

4) ยุคสำนักอิตาเลียน (Italian School) เชื่อว่า มนุษย์ประกอบอาชญากรรมหรือกระทำผิดกฎหมายนั้น เนื่องจากสาเหตุทางธรรมชาติ โดยเฉพาะปัจจัยทางชีววิทยา (Biological Factor) และสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการลงโทษไม่สมควรลงโทษเพื่อให้สาสม (retributive) เนื่องจากไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อะไรกับสังคม การลงโทษสูงไม่มีผลยับยั้งในการป้องกัน การกระทำผิดซ้ำ ดังนั้นควรลงโทษเพื่อดัดแปลง (Reformative) และมีการพิจารณาถึงตัวผู้กระทำผิดมากขึ้น โดยเฉพาะการลงโทษที่เหมาะสมกับตัวผู้กระทำผิดไม่ใช่เหมาะสมกับความผิด

(Punishment to fit the criminal not the crime) เป็นผลให้เริ่มมีวิธีการลงโทษซึ่งทำให้ผู้กระทำผิดมีโอกาสแก้ไขและปรับปรุงตัว เช่น การลงโทษแบบไม่มีกำหนดระยะเวลา (indeterminate sentence) หรือการคุมประพฤติ (Probation) ตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขระบบเรือนจำ และการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด

ดังนั้น การลงโทษ มีความหมายได้หลายทาง สรุปได้ดังต่อไปนี้
 มาตรการ ได้แก่ ข้อกำหนด การลงมือปฏิบัติ การควบคุม
 กฎหมาย ได้แก่ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ กติกาของสังคม หรือรัฐ ที่จะปฏิบัติต่อบุคคลที่กระทำผิดอย่างไร

การกระทำ-รูปธรรม นามธรรม ได้แก่ การกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อผู้กระทำผิดเพื่อให้เกิดความสำนึก การตระหนักรู้ แรงเสริมหรือการกระทำทางลบ

การบังคับคดี ได้แก่ กระบวนการขัดเกลากฎทางสังคมอย่างหนึ่ง คือ การจับกุม การควบคุมตัว การคุมขัง การกักบริเวณ

การรับผลของผู้กระทำผิด ได้แก่ ผลการทำความผิดหรือผลของผู้กระทำไม่ดีตามความรุนแรงของการกระทำผิดที่ได้ก่อขึ้น

การแก้ไขและฟื้นฟู ได้แก่ การชดใช้ การได้รับบทเรียน บทลงโทษต่างๆ

2.2.2 แนวคิดการลงโทษประหารชีวิต (Capital Punishment)

แนวคิดการลงโทษทางอาญาต่อผู้กระทำผิดร้ายแรง เป็นอันตรายต่อสังคมที่เก่าแก่ที่สุดในโลก คือ การประหารชีวิต (Death Penalty) ซึ่งเป็นไปตามหลัก ตาต่อตา (an eye for an eye) เพื่อการลงโทษให้สาสมโดยจุดประสงค์เพื่อแก้แค้นทดแทน (revenge) กับสิ่งที่สูญเสียไป Michael Welch (1996 อ้างถึงในโพเยว่ ศรีแสงทอง, 2547) โดยแนวคิดในการลงโทษนี้มีการยึดหลักตามทฤษฎีการลงโทษหลายทฤษฎีด้วยกัน นักวิชาการ ชื่อ แพคเกอร์ส และ คลอส (อ้างถึงในศิริพงษ์ รวยยอด, 2548) ได้ให้ความเห็นเรื่องนี้ว่า ทฤษฎีการลงโทษประกอบไปด้วย 3 ทฤษฎีใหญ่ๆ คือ

1. ทฤษฎีการลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนต่อผู้กระทำผิด (Retributive Theory) ประกอบด้วยเงื่อนไข 3 ประการ คือ (1) แก้ไขความเสียหายที่ผู้กระทำผิดได้ก่อให้เกิดขึ้นหรือทดแทนความรู้สึกของผู้เสียหายที่ได้สูญเสียไป (2) เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม (3) การลงโทษจะต้องเหมาะสมและได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของความผิดนั้น แนวคิดทฤษฎีนี้เชื่อว่ามนุษย์เป็นสัตว์ศีลธรรมต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตน การทำความผิดเป็นการละเมิดศีลธรรม จึงต้องถูกลงโทษตามกฎศีลธรรมนั้น (พงศกร ไพฑูลย์, 2545) ผู้ที่เชื่อในทฤษฎีนี้ยืนยันว่า การลงโทษอาชญากรรมเป็นความเหมาะสมแล้วกับความผิดนั้น และควรจะทำให้เกิดความทุกข์ทรมานแก่ผู้กระทำผิดเพื่อให้เกิดความยุติธรรม ถือว่าเป็นการดีที่คนชั่วจะถูกลงโทษมากกว่าที่จะปล่อยให้ลอยนวล ดังนั้นหน้าที่ของกฎหมายคือ ลงโทษผู้กระทำผิดเพื่อผดุงความเป็น

ธรรม Stanley I. Benn (1973 อ้างถึงใน พเยาว์ ศรีแสงทอง, 2547) นักปรัชญาค้นท์ กล่าวว่า คุณค่าทางจริยธรรม คือ ดี ชั่ว ถูก ผิด เป็นสิ่งที่มีอยู่จริง เป็นอิสระจากจิตมนุษย์ เป็นสิ่งที่คงที่ตายตัวไม่เปลี่ยนแปลง มนุษย์แต่ละคนมีมโนธรรมอยู่ในใจ ถ้ามนุษย์พัฒนาจิตใจของตนเองฝึกให้รู้จักนึกคิดในสิ่งที่ถูกต้อง ตัดสินใจในสิ่งที่ถูกต้องอยู่เสมอแล้ว ก็จะสามารถเลือกกระทำที่ถูกต้อง ดังคำพูดที่ว่า “ไม่มีอะไรในโลกนี้ หรือแม้แต่ในโลกนี้ที่เราจะคิดว่าเป็นสิ่งดี โดยปราศจากเงื่อนไข นอกจากเจตนาดี” Kant, I. (1941 อ้างถึงในวิทย์ วิศทเวทย์, 2535)

ดังนั้นเหตุผลที่ทำให้ต้องลงโทษเพื่อให้เกิดความสามหรือทดแทนความผิดก็เพราะว่ามนุษย์เป็นสัตว์ศีลธรรม (Moral agent) มนุษย์ต้องมีความรับผิดชอบทางศีลธรรมต่อการกระทำของตนเอง เนื่องจากทำให้ดุลยแห่งความยุติธรรมสูญเสียไป การลงโทษเพื่อทดแทนความผิดเป็นการทำให้ความยุติธรรม (Justice) กลับคืนมา

2. ทฤษฎีการลงโทษแบบอรรถประโยชน์ (Utilitarian Theory) แนวคิดของทฤษฎีนี้เชื่อว่า การลงโทษผู้กระทำผิดจะก่อให้เกิดผลดีอันจะทำให้อาชญากรรมลดลงอย่างใดอย่างหนึ่งใน 3 ประการ คือ (1) การลงโทษจะมีผลยับยั้งมิให้มีการกระทำผิดอาญา (Deterrence) (2) การลงโทษจะมีผลในทางแก้ไข (Reformative Effect) และฟื้นฟู (Rehabilitation Effect) และ (3) การลงโทษจะเป็นการตัดโอกาสมิให้ผู้นั้นกระทำผิดอีก (Incapacitation Effect)

3. ทฤษฎีเด็ดขาด (Absolute Theory) ทฤษฎีนี้มีความเห็นว่า ความประสงค์ในการลงโทษบุคคลก็เพื่อเป็นการทดแทนความผิดที่บุคคลนั้นได้ก่อให้เกิดขึ้น อีกทั้งเป็นการรักษาความยุติธรรมของสังคมไว้การลงโทษจึงไม่ต้องคำนึงถึงกาลเทศะหรือพฤติกรรมแวดล้อมใดๆ ทั้งสิ้น กล่าวกันว่า ทฤษฎีเด็ดขาดนี้เป็นทฤษฎีที่สามารถจะใช้ได้เสมอไปและตลอดไปไม่ว่าในสถานที่ใด ทฤษฎีเด็ดขาดจึงเป็นทฤษฎีของการลงโทษเพื่อทดแทนความผิด (retributive theory) หรือกล่าวให้เข้าใจง่ายคือ การลงโทษให้สาสมกับความผิดที่บุคคลนั้นได้ก่อให้เกิดขึ้น ความประสงค์ของการลงโทษตามแนวคิดนี้จึงเป็นเรื่องของการรักษาความยุติธรรมและตั้งอยู่บนพื้นฐานของศีลธรรมที่สำคัญก็คือ จะต้องมิใช่การกระทำไปเพื่อแก้แค้นเป็นการสนองตอบต่อสัญชาตญาณที่รู้สึกโกรธ ซึ่งตั้งอยู่บนความรู้สึกทางอารมณ์ของบุคคล

ส่วนประเด็นการใช้โทษประหารชีวิตนั้น ควรมุ่งจุดหมายเพื่อทดแทนความผิดที่ผู้กระทำความผิดได้ทำลงไปอย่างสาสม ดังนั้นความชอบธรรมของการลงโทษจึงอยู่ที่การลงโทษเพื่อทดแทนอย่างเท่าเทียมกับความผิดที่ได้ทำลงไปแล้ว กล่าวคือ ต้องลงโทษเฉพาะผู้มีความผิดเท่านั้น การลงโทษผู้บริสุทธิ์เป็นสิ่งไม่ชอบธรรมแม้ว่ามันจะก่อให้เกิดผลดีเพียงใดก็ตาม และในการลงโทษนั้นจำนวนโทษต้องเหมาะสมกับความผิด ไม่ลงโทษมากหรือน้อยกว่าความผิดที่ผู้ถูกลงโทษได้กระทำลงไป หลักของการลงโทษเพื่อให้สาสม (พงศกร ไพฑูลย์, 2535) สรุปได้ดังนี้

1. การลงโทษมีความมุ่งหมายเพื่อทดแทนความผิดที่เขาได้ทำ การลงโทษจึงมุ่งไปที่การกระทำผิดในอดีต ไม่ได้มุ่งไปที่ผลในอนาคตหลังจากการลงโทษ ซึ่งพบว่ามีข้อเสียใน

ประเด็นนี้ก็คือ หลังการลงโทษก่อให้เกิดความทุกข์ยากของผู้ถูกลงโทษและผู้เกี่ยวข้อง เช่น ครอบครัว ญาติพี่น้องของผู้กระทำผิดได้รับผลกระทบ หรือไม่ก็เป็นการไม่เกรงกลัวของผู้ถูกลงโทษเนื่องจากถูกลงโทษบ่อย เป็นต้น ส่วนผลดีที่เกิดจากการลงโทษ ได้แก่ การที่ผู้ถูกลงโทษเกิดสำนึกหรือความเสียใจในความผิดที่ได้กระทำลงไปจึงไม่กล้าทำผิดอีก หรือเพราะเกรงกลัวโทษ ซึ่งเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้อื่นทำความผิดอย่างนั้นอีก เพราะกลัวการลงโทษ

2. การลงโทษต้องใช้กับผู้มีความผิดเท่านั้น. การลงโทษผู้บริสุทธิ์จึงเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เพราะผู้บริสุทธิ์ไม่มีความผิดให้ทดแทน ความผิดจึงเป็นเงื่อนไขที่จำเป็น (necessary condition) ของการลงโทษ ต้องพิสูจน์ได้ว่าเขามีความผิดเสียก่อนจึงจะลงโทษเขาได้ตามหลักการของความสาสม (the right of retaliation)

3. ผู้กระทำผิดทุกคนต้องถูกลงโทษโดยไม่มีข้อยกเว้น ทฤษฎีการลงโทษสาสม ถือว่า การลงโทษผู้กระทำผิดเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อรักษาไว้ซึ่งหลักแห่งความยุติธรรม เนื่องจากว่า คนที่กระทำความผิดเป็นผู้ละเมิดกฎแห่งความยุติธรรม เป็นคนที่สมควรจะได้รับการตอบแทน โดยการลงโทษ ดังนั้นผู้กระทำผิดทุกคนจึงต้องถูกลงโทษแม้ว่าการลงโทษนั้นจะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ใด ๆ แก่สังคมเลยก็ตาม อย่างไรก็ตาม ควรจะนำองค์ประกอบอื่นเข้ามาพิจารณาด้วยว่า บุคคลเหล่านั้นควรจะต้องได้รับโทษหรือไม่ เนื่องจากความรับผิดชอบของบุคคลอาจไม่เท่ากัน เช่น ผู้เยาว์ ผู้วิกลจริต ควรจะลงโทษน้อยกว่าปกติได้

4. จำนวนโทษต้องเหมาะสมกับความผิด หมายถึง โทษต้องหนักเบาพอเหมาะสมกับความผิดที่เขาได้กระทำลงไป ความพอเหมาะระหว่างจำนวนโทษกับความผิดนี้มีความเห็นออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก กล่าวว่า จำนวนโทษต้องเท่าเทียมกับความผิด เชื่อว่าการลงโทษผู้กระทำผิดมากหรือน้อยกว่าความผิดของเขาเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เพราะความยุติธรรมของการลงโทษขึ้นอยู่กับหลักการของความสาสม และหลักความเท่าเทียม (Principle of Equality) กล่าวคือ การทดแทนความผิดนั้นต้องเป็นไปอย่างเท่าเทียมกับความผิด หมายความว่าทำอย่างไร จะได้ผลตอบแทนอย่างนั้น (like as like) ส่วนกลุ่มที่สองกล่าวว่า จำนวนโทษต้องสัมพันธ์กับความหนักเบาของความผิด แต่ไม่จำเป็นต้องเท่าเทียมกับความผิด กล่าวคือ ถือว่าการกระทำที่หนักพอควรควรได้รับโทษต่อกัน ความผิดไม่เท่ากัน โทษไม่ควรเท่ากัน การกระทำที่ผิดมากกว่า ควรถูกลงโทษมากกว่า กลุ่มนี้ถือว่าการลงโทษที่ยุติธรรมคือการลงโทษที่พอเหมาะกับความผิด เนื่องจากไม่สามารถที่จะคำนวณโทษให้เท่ากับความผิดได้อย่างแท้จริงทุกกรณี

2.2.3 วัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายการลงโทษผู้กระทำความผิด

1. วัตถุประสงค์การลงโทษผู้กระทำผิด

เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นในสังคม สังคมจะต้องหาวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งในการจัดการกับคนที่ทำผิด ละเมิดกฎเกณฑ์ของสังคม เพราะหากสังคมไม่จัดการกับคนที่ทำผิดก็เท่ากับว่าสังคมยอมรับการกระทำความผิดดังกล่าว แต่การที่สังคมจะจัดการกับคนที่ทำผิด

อย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับความเชื่อของสังคมในแต่ละยุคแต่ละสมัยเกี่ยวกับสาเหตุของการกระทำผิด และเหตุผลที่จะต้องจัดการหรือปฏิบัติกับคนที่กระทำผิด ซึ่งจะเปลี่ยนไปตามยุคตามสมัย ตามสถานการณ์ของแต่ละยุค โดยสังคมแต่ละยุคแต่ละสมัยจะมีจุดเน้นในวัตถุประสงค์และวิธีการที่จะปฏิบัติต่อคนที่ทำผิดหรือการลงโทษผู้กระทำผิดที่เกิดขึ้นในยุคต่างๆ ที่ผ่านมามาจนถึงปัจจุบัน พอสรุปได้ดังนี้ คือ (นัทธี จิตรสว่าง, ม.ป.ป.)

- 1) การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน
- 2) การลงโทษเพื่อข่มขวัญยับยั้ง
- 3) การลงโทษเพื่อตัดโอกาสกระทำผิด
- 4) การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู

วัตถุประสงค์ในการลงโทษทั้ง 4 ประการเป็นความคิดหรือความเชื่อของสังคม ในยุคต่างๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นจากวิธีปฏิบัติหรือการลงโทษผู้กระทำผิด อย่างไรก็ตามวัตถุประสงค์ ในการลงโทษทั้ง 4 ข้อนี้ยังคงอยู่ในปัจจุบัน หากแต่จุดเน้นได้เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์

- 1) การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retribution)

การลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนเป็นวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่เก่าแก่ มีมาตั้งแต่สมัยที่มนุษย์ยังเป็นสังคมป่าเถื่อน รูปแบบการลงโทษก็จะมีลักษณะรุนแรงป่าเถื่อน รูปแบบการลงโทษก็จะมีลักษณะรุนแรงป่าเถื่อน เช่น การตัดอวัยวะ การเยียนตี ทรมานและการประหารชีวิต แต่การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนก็เป็นวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับความรู้สึกของผู้เสียหายและประชาชนไทยทั่วไปที่ต้องการจะเห็นคนที่ทำร้ายผู้อื่นได้รับผลร้ายเช่นกัน เป็นการลงโทษที่ชดเชยและให้สาสมกับความผิดเพื่อให้เกิดความยุติธรรมตามหลัก “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” (An Eye for an eye, a tooth for a tooth)

ปัญหามีอยู่ว่าทำไมสังคมต้องเข้าไปลงโทษผู้กระทำผิด การที่สังคมเข้ามา รับหน้าที่ลงโทษผู้กระทำผิดเพื่อการทดแทนก็เพื่อป้องกันมิให้มีการแก้แค้นกันเอง ทำให้สังคม รุนแรงเพราะจะมีการแก้แค้นกันเองโดยไม่สิ้นสุด ในขณะเดียวกันก็เพื่อช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอกว่า ให้ได้รับความเป็นธรรม โดยการลงโทษผู้ละเมิดให้ได้รับผลร้ายที่สาสมและในการลงโทษที่ยังคง หลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน เพราะเป็นวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับความรู้สึกของประชาชน แม้ว่าจะเป็น วัตถุประสงค์ที่ลดความสำคัญลงเพราะสังคมมีเหตุผลหรือวัตถุประสงค์อื่นในการที่จะต้อง ลงโทษผู้กระทำผิดเข้ามาประกอบ และวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนก็มีจุดอ่อน หลายประการ คือ

การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนไม่ได้มองถึงประโยชน์ในอนาคต คือไม่ได้ พิจารณาถึงว่าการลงโทษนั้นจะมีผลในการป้องกันมิให้มีการกระทำผิดเกิดขึ้นอีกหรือไม่ การลงโทษเพื่อทดแทนมิได้ทำให้เกิดผลอะไรกลับคืนมา

การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนไม่ได้คำนึงถึงความจำเป็นของสังคม แต่คำนึงถึงความเหมาะสมของโทษกับความผิดที่กระทำ ฉะนั้นเมื่อได้ลงโทษผู้กระทำความผิด

ตามอัตราโทษก็ต้องปล่อยตัวออกมาทั้ง ๆ ที่ยังเป็นอันตรายต่อสังคมอยู่ หรือเช่นกรณีการตัดมือผู้กระทำความผิดฐานลักทรัพย์ สังคมจะไม่ได้อะไรจากการลงโทษดังกล่าวนอกจากคนพิการให้สังคมจะต้องเป็นภาระเลี้ยงดูต่อไป

เป็นการยากที่จะวัดความรุนแรงของโทษกับความผิดว่ามีความเท่าเทียมกันจริงหรือไม่ เพราะในสภาพความเป็นจริงสังคมยังไม่สามารถมีมาตรการใด ๆ ที่จะลงโทษให้ได้สัดส่วนกับความผิดอย่างแท้จริงได้ เช่น กรณีลักทรัพย์ การลงโทษอย่างไรจึงจะสาสม หากจะใช้โทษจำคุกจะใช้โทษกี่ปีจึงจะทดแทนกันได้ เป็นเรื่องของความรู้สึกทั้งสิ้น ยังไม่มีมาตรฐานใด ๆ ที่จะวัดได้ว่าทดแทนกันได้ ปัญหาจึงเกิดขึ้นว่าผู้กระทำความผิดถูกลงโทษอย่างยุติธรรมหรือผู้เสียหายได้รับการตอบแทนที่ยุติธรรมหรือไม่ ด้วยเหตุดังกล่าวนี้เองทำให้เกิดอุปสรรคในการลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนลดความสำคัญลงในปัจจุบันแต่ก็คงมีอยู่ ทั้งนี้เพราะยังสอดคล้องกับความรู้สึกของผู้เสียหายและประชาชนทั่วไปในการที่จะกระทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับการลงโทษเพื่อทดแทนให้สาสมกัน

2) การลงโทษเพื่อข่มขวัญยับยั้ง (Deterrence)

แนวความคิดของวัตถุประสงค์ของการลงโทษแบบนี้เป็นผลมาจากแนวความคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม (Classical School) ซึ่งเชื่อว่าการกระทำผิดเกิดขึ้นจากคนไม่เกรงกลัวกฎหมายหรือการบังคับใช้กฎหมายอ่อนแอ ทั้งนี้เพราะมนุษย์มีเหตุผลและมีเจตจำนงอิสระ (Free Will) ที่จะเลือกหรือไม่เลือกทำอะไรก็ได้โดยเลือกทำสิ่งที่จะทำให้ตนเองได้รับประโยชน์และพอใจแต่ไม่เลือกทำสิ่งที่ทำให้เกิดทุกข์ และความเจ็บปวด มนุษย์จึงต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตัวเอง การทำความผิดจึงเกิดจากการเลือกกระทำของเขาเองเนื่องจากเห็นว่าได้ประโยชน์มากกว่า จึงกล้าเสี่ยงทำผิด การลงโทษจึงมีขึ้นเพื่อป้องกันการกระทำความผิดโดยการทำให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกว่าการกระทำผิดก่อให้เกิดความเจ็บปวดและไม่ก่อให้เกิดผลดีเลย เมื่อมนุษย์ได้รับความเจ็บปวดจากการกระทำความผิดมากกว่าได้รับความพอใจแล้วเขาก็หลีกเลี่ยงที่จะกระทำความผิด

แนวความคิดของสำนักงานอาชญาวิทยาดั้งเดิมเน้นการลงโทษเพื่อป้องกันอาชญากรรมหรือข่มขวัญยับยั้งไม่ให้เกิดการกระทำความผิดขึ้นอีกในอนาคต ซีซ่า เพ็คคาเรียกกล่าวไว้อย่างชัดเจนว่าการลงโทษต้องมุ่งผลในการป้องกัน ซึ่งผลการลงโทษก่อให้เกิดการข่มขวัญยับยั้งโดยทั่วไป (General Deterrence) และการข่มขวัญยับยั้งเฉพาะราย

การข่มขวัญยับยั้งโดยทั่วไปเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อข่มขวัญหรือป้องกันไม่ให้คนอื่นในสังคมกระทำความผิดแบบเดียวกัน เพราะเกรงกลัวต่อการลงโทษ เช่น การลงโทษจำคุกจะทำให้คนทั่วไปเห็นว่าทำผิดแล้วต้องติดคุก ต้องลำบากทำให้เกิดความเกรงกลัวไม่กล้าทำผิด เพราะเห็นแบบอย่าง

ส่วนการข่มขวัญยับยั้งเฉพาะรายเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อให้ผู้กระทำผิดนั้นเข็ดกลัวต่อการลงโทษและไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก เนื่องจากได้รู้รสชาติของความ

ยากลำบากหรือความเจ็บปวดจากการถูกลงโทษ เป็นผลให้ต้องไตร่ตรองในการกระทำผิดว่าจะคุ้มค่าหรือไม่กับความเจ็บปวดที่เคยได้รับมา

แต่การที่จะทำให้การลงโทษมีผลในการช่มขวัญและยับยั้งจะต้องทำให้การลงโทษนั้น เร็ว เจฟฟอรี กล่าวไว้ว่าจะต้องมีความแน่นอน รวดเร็ว เสมอภาคและโทษที่เหมาะสม กล่าวคือมีลักษณะ 4 ประการ (อ้างในนที จิตรสว่าง, ม.ป.ป.)

การลงโทษจะต้องกระทำอย่างรวดเร็ว เมื่อมีการกระทำเกิดขึ้นแล้วจะต้องสามารถนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษได้อย่างรวดเร็วให้ “เห็นผลทันตา” จึงจะทำให้ผู้กระทำผิดและคนทั่วไปเห็นเป็นตัวอย่างว่า เมื่อกระทำผิดแล้วจะได้รับผลร้ายอย่างไร ในทางตรงกันข้าม หากมีการกระทำผิดเกิดขึ้นอีกแล้ว 3 ปีต่อมาจึงสามารถจับกุมตัวผู้กระทำผิดได้หรืออีก 5 ปีต่อมาศาลจะลงโทษผู้กระทำผิดก็จะทำให้คนทั่วไปลืมถึงเรื่องราวการกระทำผิดที่เกิดขึ้นและทำให้การลงโทษไม่มีผลในการช่มขวัญยับยั้ง เพราะไม่เห็นผลทันตา ดังนั้น หากเป็นกรณีการกระทำผิดในคดีที่สะท้อนขวัญประชาชนหรือคดีที่ประชาชนให้ความสนใจ กระบวนการยุติธรรมโดยตำรวจ อัยการ ศาล อาจารย์ร่วมมือกันในการเร่งการดำเนินคดีเพื่อให้ผู้ต้องหาได้รับการพิจารณาตัดสินโดยเร็ว ก็จะทำให้การลงโทษมีผลในการช่มขวัญยับยั้งมากขึ้น

การลงโทษต้องมีความเสมอภาคโดยผู้ที่กระทำผิดจะต้องถูกลงโทษเท่าเทียมกัน ไม่มีการเลือกปฏิบัติซึ่งจะมีผลให้ผู้กระทำผิดหรือผู้คิดที่จะทำผิดไม่มีโอกาสแก้ตัวหรือหาทางหลีกเลี่ยงหรือหาข้อยกเว้นจากการถูกลงโทษถ้าทำผิด การลงโทษถึงจะมีผลในการช่มขวัญยับยั้งหากเมื่อมีการทำผิดแล้วบางคนได้รับโทษ บางคนมีข้อยกเว้นก็จะทำให้การลงโทษไม่มีความศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ต่างหาช่องทางที่จะหลบหลีกหรือหาข้อยกเว้นที่ไม่ต้องรับโทษ ทำให้ไม่มีการเกรงกลัวต่อโทษ

การลงโทษจะต้องมีบทลงโทษที่เหมาะสมและตัดเทียมกับความผิด หากบทลงโทษเบาเกินไปไม่ได้สัดส่วนกับการทำความผิดก็จะทำให้ผู้กระทำผิดและคนทั่วไปไม่เกิดความเกรงกลัวและคุ้มค่าที่จะเสี่ยงกระทำผิด แต่หากบทลงโทษหนักเกินไปก็จะทำให้ผู้กระทำความผิดพยายามปกปิดการกระทำผิดของตนเอง โดยทำร้ายเหยื่อหรือทำให้เหยื่อได้รับผลร้ายมากขึ้น เช่น หากใช้โทษประหารชีวิตกับการปล้นหรือข่มขืน จะกระตุ้นให้มีการปล้นแล้วฆ่าเจ้าทุกข์หรือข่มขืนแล้วฆ่ามากขึ้น เพื่อปกปิดการกระทำของตนเองเพราะโทษเท่ากัน ในขณะที่เดียวกันกระบวนการยุติธรรมจะต้องทำงานหนักมากขึ้นในการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ เพราะยังมีโทษหนักยังต้องการพิสูจน์หรือมีพยานหลักฐานที่ชัดเจน ศาลจึงจะสั่งลงโทษหากพยานหลักฐานหรือการฟ้องร้องดำเนินคดีไม่รัดกุมพอก็จะเป็นโอกาสให้ผู้กระทำผิดหลุดรอดจากการถูกลงโทษไปได้ ดังนั้นโทษจึงต้องมีความเหมาะสมและตัดเทียมกับการกระทำผิดจึงจะมีผลในการช่มขวัญยับยั้ง

อย่างไรก็ตาม แม้หลักของการลงโทษเพื่อเป็นการช่มขวัญยับยั้งจะมุ่งในการป้องกันอาชญากรรมแต่ก็ปรากฏว่าในประเทศที่มีการลงโทษอย่างเฉียบขาดและรุนแรงก็ยังมิ

อาชญากรรมเกิดขึ้นอยู่ทั่วไป ทำให้มีข้อสงสัยว่าการลงโทษจะมีผลในการข่มขู่ยับยั้งการกระทำผิดได้จริงและแค่ไหนเพียงไร นอกจากนี้การลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งนั้นยังไม่สามารถทำให้ผู้กระทำผิดเกิดความสามารถที่ยับยั้งได้เพียงแต่ให้เกิดความเกรงกลัว อาจไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดการยับยั้งได้ เช่น กรณีผู้กระทำผิดเพราะมีบุคลิกภาพบกพร่องหรือขาดความรู้ทักษะในการประกอบอาชีพอันจะนำไปสู่การกระทำผิด ดังนั้นไม่ว่าจะลงโทษรุนแรงอย่างไรก็เพียงพอทำให้เกิดความเกรงกลัว แต่ไม่เกิดความสามารถที่จะยับยั้งนั้นคือไม่ได้ทำให้เกิดเหตุผลผลักดันไปสู่การกระทำผิดหมดไป

ข้อจำกัดของวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งอีกประการหนึ่งก็คือการใช้โทษเป็นเครื่องมือในการยับยั้งนั้น เป็นการยับยั้งที่เกิดความเกรงกลัวการลงโทษไม่ได้เกิดจากจิตใจที่ดีงามหรือการยับยั้งจากภายในคือ เพราะการเป็นผู้มีวินัยหรือมีจิตใจที่ไม่คิดจะทำผิดแม้มีโอกาส ซึ่งเป็นเรื่องของการขัดเกลากายทางสังคมและเป็นปัจจัยที่สำคัญในการที่จะป้องกันอาชญากรรม

3) การลงโทษเพื่อตัดโอกาสกระทำผิด (Incapacitation)

การป้องกันสังคมหรือการตัดโอกาสกระทำผิดนี้มีหลักการว่า อาชญากรรมย่อมไม่เกิดขึ้นถ้าไม่มีอาชญากรหรืออาชญากรไม่มีโอกาสที่จะทำผิด การลงโทษเพื่อเป็นการตัดโอกาสกระทำผิดมีวัตถุประสงค์ที่คล้ายกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง คือ เพื่อการป้องกันอาชญากรรมแต่แตกต่างกันว่าตามหลักการของการลงโทษเพื่อการข่มขู่ยับยั้งมุ่งให้เกิดความเกรงกลัวไม่กระทำผิดขึ้นอีก ส่วนการลงโทษเพื่อการตัดโอกาสมุ่งป้องกันการกระทำผิดซ้ำโดยการทำให้เขาหมดโอกาสไม่กระทำผิดขึ้นอีกได้ ซึ่งวิธีการที่จะขจัดผู้กระทำผิดอาจทำได้โดยการเนรเทศเพื่อป้องกันสังคมจากอาชญากร โดยการกักอาชญากรไปอยู่ที่อื่นเพื่อให้สังคมปลอดภัย เช่น อังกฤษเคยส่งนักโทษไปไว้ที่ออสเตรเลียหรือการตัดอวัยวะเพื่อตัดโอกาสผู้กระทำผิดในการประกอบอาชญากรรม เช่น ตัดมือพวกลักขโมยทำให้หมดโอกาสลักขโมยหรือการประหารชีวิต

สำหรับวิธีการลงโทษที่สนองต่อวัตถุประสงค์นี้ และใช้กันแพร่หลายในปัจจุบันก็คือ การจำคุกโดยการกักผู้กระทำผิดออกไปจากสังคมให้สังคมปลอดภัย แต่การจำคุกเป็นวิธีที่แยกผู้กระทำผิดออกจากสังคมเป็นการชั่วคราว เพราะการลงโทษจำคุกเพื่อสนองต่อวัตถุประสงค์นี้ไม่ได้เป็นวิธีที่ดีที่สุด เนื่องจากผู้กระทำผิดยังคงต้องกลับมาอยู่ในสังคมในท้ายที่สุด แม้จะเป็นโทษจำคุกตลอดชีวิต ซึ่งมักจะมีการลดโทษและเมื่อกลับมาแล้วผู้กระทำผิดอาจมีความโกรธแค้นสังคมมากยิ่งขึ้น เป็นผลต่อเนื่องจากการลงโทษที่เขาได้รับหรือปรับตัวเข้ากับสังคมยากขึ้น เพราะสังคมไม่ยอมรับเนื่องจากมีตราบาปเป็นคนชั่วคุก

4) การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด (Rehabilitation)

แนวความคิดเกี่ยวกับการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู ผู้กระทำความผิดเป็นแนวความคิดของสำนักอาชญาวิทยา ปฏิฐานนิยม (Positive School) ซึ่งเชื่อในเรื่องเกี่ยวกับ

เจตจำนงกำหนด (Determinism) กล่าวคือ การกระทำของมนุษย์ถูกกำหนดจากปัจจัยต่างๆ มนุษย์ไม่สามารถเลือกกระทำได้อย่างอิสระ ใช้เหตุผลในการเลือก แต่มนุษย์ถูกกดดันหล่อหลอมจากสิ่งแวดล้อมและปัจจัยต่างๆ จนมีบุคลิกภาพที่บกพร่องและหันไปสู่การกระทำผิด ดังนั้น การกระทำของมนุษย์เป็นผลมาจากปัจจัยหลายอย่างร่วมกัน ได้แก่ ปัจจัยทางจิตวิทยา ปัจจัยทางชีวภาพและปัจจัยเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม ปัจจัยเหล่านี้อยู่เหนือการควบคุมของมนุษย์ ดังนั้นการกระทำผิดจึงเกิดจากปัจจัยเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม ปัจจัยเหล่านี้อยู่เหนือการควบคุมของมนุษย์ ดังนั้นการกระทำผิดจึงเกิดจากปัจจัยหลายอย่างร่วมกันด้วย ซึ่งอาจแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล การลงโทษจึงไม่ควรมุ่งเน้นที่การกระทำผิดเป็นหลัก แต่ควรพิจารณาจากสาเหตุที่ทำให้เกิดการกระทำผิดและการแก้ไขไปที่สาเหตุนั้น

การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด จึงเน้นที่ตัวผู้กระทำผิดมากกว่าการกระทำผิดโดยการเน้นการศึกษา ผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคลหรือการจำแนกลักษณะเพื่อหาสาเหตุการกระทำผิดและแนวทางแก้ไข ทั้งนี้เพราะสังคมจัดให้มีการลงโทษขึ้นก็เพื่อเปิดโอกาสให้สังคมได้แก้ไขผู้กระทำผิด ดังนั้นระยะเวลาของการลงโทษจำคุกขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้กระทำผิดที่จะแก้ไขตนเอง เช่น ผู้ต้องขังคดีฆ่าอาจได้รับการปล่อยตัวก่อนผู้ต้องขังคดีลักทรัพย์ที่กระทำผิดซ้ำซาก ถ้าผู้ต้องขังคดีฆ่าสามารถสำนึกผิดและมีพฤติกรรมตามที่สังคมต้องการและมีแนวโน้มว่าจะไม่กระทำผิดซ้ำอีก

แนวความคิดในการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูจึงเป็นแนวความคิดที่ให้โอกาสคนกลับตัวให้ออกาสแก้ไขปรับปรุงตัว โดยการทำให้คนที่ทำผิดไม่ให้อำนาจตัวเองไปสู่การกระทำผิดมากขึ้น ทั้งนี้โดยการพยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กระทำผิดถูกลงโทษในลักษณะที่เป็นการทำลายคุณลักษณะหรือศักยภาพในการกลับเข้าสู่สังคมของเขา โดยการใช้มาตรการเลี้ยงโทษจำคุก เช่น การรื้อการลงอาญาโดยมีการคุมประพฤติ การใช้โทษปรับและการใช้มาตรการในชุมชนอื่นๆ ทั้งนี้เพื่อมิให้ผู้กระทำผิดได้รับผลกระทบในทางลบในเรือนจำ นอกจากนี้ยังใช้วิธีการเลี้ยงโทษจำคุกในกรณีที่ได้เข้าไปปรับโทษในเรือนจำมาระดับหนึ่ง แล้วก็ให้อยู่ในเรือนจำให้น้อยที่สุด เพื่อให้ได้รับผลกระทบน้อยที่สุดเช่นกัน โดยใช้วิธีการพักการลงโทษ การลดวันต้องโทษหรือการทำงานสาธารณะและศูนย์ควบคุม ในขณะที่พวกที่ใช้วิธีการจำคุกในเรือนจำก็ให้การอบรมแก้ไขโดยการฝึกวิชาชีพให้การศึกษาการอบรมทางศีลธรรมและศาสนา การจัดสวัสดิการ การให้การบำบัดแก้ไขเป็นกลุ่มและรายบุคคล ทั้งนี้เพื่อมุ่งแก้ไขสาเหตุที่ทำให้ผู้กระทำผิดมีความบกพร่องและเป็นเหตุให้กระทำผิด

อย่างไรก็ตาม การแก้ไขผู้กระทำผิดในปัจจุบันแม้จะเป็นแนวทางที่ยอมรับกันในวงการราชทัณฑ์โดยทั่วไป แต่ก็ยังเป็นที่ยสงสัยว่าจะได้รับผลตามประสงค์เพียงไร เพราะการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดจะมีอุปสรรคหลายประการ กล่าวคือ (อ้างในนันทิ จิตสว่าง, ม.ป.ป.)

1) ผู้กระทำผิดได้สูญเสียบุคลิกภาพไปแล้วโดยถูกหล่อหลอมและขัดเกลาให้มีบุคลิกลักษณะเช่นนั้นมาเป็นเวลานาน แต่ใช้เวลาในเรือนจำไม่นานในการที่จะแก้ไขฟื้นฟูให้ฟื้นคืนกลับมา และปรับตัวเข้ากับคนโดยทั่วไปในสังคมนั้นทำได้ยาก

2) การลงโทษเพื่อการแก้ไขขัดกับความรู้สึกของคนในสังคมว่าผู้กระทำผิดไม่ควรได้รับการปฏิบัติที่ดีกว่าคนทั่วไป ตามหลักของเบนเทม (Bentham) ที่เรียกว่า“หลักการได้รับประโยชน์ที่น้อยกว่า” (Principle of less eligibility) ทั้งนี้เพราะคนโดยทั่วไปจะเห็นว่าเป็นการไม่เป็นธรรมที่ผู้กระทำผิดจะได้รับประโยชน์มากกว่าคนทั่วไป เช่น ผู้กระทำผิดจะได้รับการอบรมแก้ไขฝึกวิชาชีพ สวัสดิการ อาหาร ที่อยู่อาศัยตลอดจนการจัดการศึกษาการทำงานในขณะที่คนโดยทั่วไปในสังคมอีกจำนวนมากไม่ได้รับบริการดังกล่าว ความรู้สึกของคนทั่วไปดังกล่าวเห็นได้ว่าขัดกับหลักของการแก้ไขฟื้นฟู

3) การแก้ไขฟื้นฟูเหมาะสมสำหรับผู้กระทำผิดบางประเภทเท่านั้น เช่น ผู้กระทำผิดครั้งแรกซึ่งได้กระทำผิดไปเพราะอารมณ์ชั่ววูบหรือโดยพลั้งพลาดหรือทำไปเพราะความจำเป็น การแก้ไขฟื้นฟูไม่ให้อาการผิดซ้ำขึ้นอีกย่อมมีทางทำสำเร็จได้มาก แต่สำหรับผู้กระทำที่เคยกระทำผิดและถูกลงโทษมาหลายครั้งแล้ว หรือพวกอาชญากรอาชีพหรือพวกทำผิดติดนิสัย โอกาสที่จะแก้ไขฟื้นฟูให้กลับตัวยอมเป็นไปได้น้อย ดังนั้นการแก้ไขฟื้นฟูจึงไม่สามารถจะทำให้ผู้กระทำผิดกลับตัวได้ทุกกรณีไป

อย่างไรก็ตาม แม้การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูจะมีข้อจำกัดอยู่หลายประการดังกล่าว แต่ก็ยังเป็นวัตถุประสงค์ที่ได้รับการยอมรับและปฏิบัติอยู่ในวงการราชทัณฑ์ของประเทศต่างๆ โดยทั่วไป ทั้งนี้โดยผสมผสานไปกับวัตถุประสงค์ข้ออื่นๆ

วัตถุประสงค์ในการลงโทษทั้งสี่ข้อข้างต้นยังเป็นวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่แพร่หลายอยู่ในสังคมปัจจุบัน หากแต่จุดเน้นได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เน้นการลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนไปสู่การลงโทษเพื่อการอบรมแก้ไข แต่การลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนก็ยังคงปรากฏอยู่ในความคาดหวังของสังคมซึ่งจะเห็นได้จากการที่รัฐยังต้องลงโทษเพื่อตอบสนองความรู้สึกของประชาชนในกรณีที่มีอาชญากรรมรุนแรงเกิดขึ้น ในขณะเดียวกันการลงโทษยังเป็นการทำให้คนทั่วไปเกิดความเกรงกลัวในการถูกลงโทษ

2. จุดมุ่งหมายของการลงโทษประหารชีวิต

การประหารชีวิตเป็นโทษอาญาที่ถือว่าเป็นมาตรการรุนแรงที่สุดและให้ประสิทธิภาพในการกำจัดบุคคลที่ไม่พึงปรารถนาของสังคมได้อย่างเด็ดขาด อย่างไรก็ดีการลงโทษประหารชีวิตยังมีข้อถกเถียงและข้อโต้แย้งทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติจากกลุ่มต่างๆ ในสังคมรวมถึงนักกฎหมาย เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์หรือผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง (วสันต์ ปานสังข์, 2543) ดังนี้

1) การลงโทษประหารชีวิตเพื่อเป็นการปกป้องคุ้มครองไว้ซึ่งระบบอาญายุติธรรม (Protection of the System of Criminal Justice) เนื่องจากการเห็นว่าเป็นการลงโทษ

ที่รุนแรงที่สุดจนถึงชีวิต ที่จะทำให้ผู้กระทำผิดเกรงกลัวหวาดหวั่นมากที่สุด และการลงโทษประหารชีวิตสามารถใช้เป็นเครื่องมือต่อรองที่จะจูงใจหรือผลักดันให้ผู้กระทำความผิดยอมรับสารภาพผิดเพื่อจะได้รับการลดหย่อนโทษ (Plea Bargaining)

2) การลงโทษประหารชีวิตเป็นการยับยั้งการกระทำผิดอย่างถาวร (Capital Punishment is Unique Deterrent) เนื่องจากในแง่จิตวิทยาเป็นเครื่องบ่งชี้ว่า การลงโทษประหารชีวิตเป็นวิธีที่สามารถยับยั้งผู้อื่นให้เกรงกลัวต่อโทษทัณฑ์และเป็นการข่มขวัญผู้กระทำผิดยิ่งกว่าการลงโทษอย่างอื่น ทั้งนี้เพราะโดยธรรมชาติมนุษย์ย่อมรักหวงแหนชีวิตของตนเองยิ่งกว่าสิ่งใด

3) การลงโทษประหารชีวิตเป็นการตอบแทนแก้แค้น (Retribution) มีความสาสมกับความผิดที่ได้กระทำขึ้นอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นการชอบธรรมโดยกฎแห่งความยุติธรรมในลักษณะทำนองชีวิตต่อชีวิต (Life for Life)

4) การลงโทษประหารชีวิตเป็นการป้องกันสังคม (The Protection of Society) เพราะเป็นการกำจัดอาชญากรออกไปจากสังคมได้อย่างถาวรเด็ดขาด เป็นการตัดช่องโอกาสของอาชญากรไม่ให้มากระทำผิดซ้ำอีก

5) การลงโทษประหารชีวิตเป็นการสนองตอบความต้องการแห่งมติมหาชน (Public Opinion) เนื่องจากเป็นมาตรการลงโทษที่มีประสิทธิภาพอย่างยิ่งต่อการป้องกันอาชญากรรมและเป็นเครื่องมือของรัฐที่จะสนองตอบทดแทนการแก้แค้นโดยส่วนบุคคล

6) การลงโทษประหารชีวิตเป็นมาตรการขั้นเด็ดขาดต่อการป้องกันอาชญากรรมที่มีลักษณะรุนแรงในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

2.2.4 หลักการประหารชีวิต

การลงโทษประหารชีวิตในอดีต มีลักษณะเป็นการแก้แค้นตอบแทนจากสังคมที่เรียกว่า “หลักตาต่อตา ฟันต่อฟัน” (Just Desert) ซึ่งสังคมเห็นว่าเป็นความสาสมและยุติธรรมที่สุด โทษประหารชีวิตเป็นการข่มขู่ หรือป้องปรามและยับยั้งให้ผู้จะกระทำผิดอย่างนั้น ๆ เกิดความเกรงกลัวไม่กล้าที่จะกระทำความผิดนั้น เป็นการกำจัดผู้กระทำผิดซึ่งหมดทางแก้ไขเยียวยาให้คืนดีได้ ออกไปให้พ้นสังคมอย่างเด็ดขาด อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันการประหารชีวิตไม่ว่าด้วยวิธีการใด ๆ จะอยู่ในหลักการใหญ่ ๆ หลายประการ (ประหยัด โลหะรัตน์, ม.ป.ป.) คือ

ความผิดที่ผู้กระทำผิดได้กระทำไปเป็นความเสียหายร้ายแรง มีผลกระทบต่อบริบทอย่างรุนแรง และตัวผู้กระทำผิดนั้นหมดหนทางที่จะแก้ไขเยียวยา หรือกลับคืนเป็นคนดีได้

วิธีการประหารชีวิต จะต้องเป็นวิธีที่ทำให้ผู้ถูกประหารเสียชีวิตหรือตายอย่างฉับพลันหรือได้รับความทุกข์ทรมานน้อยที่สุด

การพิสูจน์บุคคลว่าเป็นนักโทษประหารชีวิต และประหารไม่ผิดคน

ผู้ถูกประหารจะต้องมีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ ไม่อยู่ในลักษณะอาการวิกลจริตจิตฟั่นเฟือน ระหว่างดำเนินการประหารชีวิตนั้น ต้องจัดให้มีแพทย์ เป็นกรรมการเพื่อคอยตรวจดูอาการก่อนประหารฯ ว่ามีอาการวิกลจริตฟั่นเฟือนหรือไม่

มีการพิสูจน์การตายว่าเสียชีวิตจริงหรือไม่ และยืนยันบุคคลในด้านทะเบียนประวัติและการพิมพ์ลายนิ้วมือ

2.2.5 วิธีการประหารชีวิต (Methods of execution)

ปัจจุบันการประหารชีวิตยังคงมีใช้อยู่ในหลายประเทศ แต่โดยรวมแล้วปรัชญาการลงโทษได้เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงวิธีการประหารชีวิตด้วย ซึ่งวิธีการประหารชีวิตนี้แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับ การตัดสินและวินิจฉัยของศาลแต่ละประเทศนั้น ๆ ซึ่งจะได้กล่าวถึงวิธีประหาร (นันทศรีม์ เทพดลไชย และบงกช สัจจานิตย์, 2534) ที่นิยมใช้กันในประเทศต่าง ๆ มีดังนี้

1) วิธีการยิงเป้า (Firing squad) เป็นการประหารชีวิตด้วยอาวุธปืน ซึ่งเป็นวิธีที่นิยมมากที่สุดในประเทศที่มีการใช้โทษประหารชีวิต เนื่องจากมีความยุ่งยากน้อย ค่าใช้จ่ายต่ำ และทำให้ผู้ถูกประหารเสียชีวิตด้วยความรวดเร็ว ฉับพลัน การประหารชีวิตนี้เริ่มมาในสมัยใดไม่ปรากฏแน่ชัด แต่คาดว่าจะมีวิวัฒนาการมาจากการประหารชีวิตทางทหารหรือในช่วงระหว่างสงคราม ซึ่งมีการใช้อาวุธในการรบ

2) วิธีการแขวนคอ (Hanging) หรือรัดคอกนักโทษ (Strangling) เป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้กันมากในสมัยโบราณโดยอังกฤษเป็นประเทศแรกที่ใช้วิธีการประหารชีวิตด้วยการแขวนคอ และนิยมทำการแขวนคอในที่สาธารณะอย่างเปิดเผยเพื่อเป็นการข่มขวัญและก่อให้เกิดความเกรงกลัว วิธีประหาร คือ นำเชือกขนาดใหญ่ประมาณหนึ่งนิ้ว ทำเป็นบ่วงขนาดสอดหัวลงไปคล้องคอได้พอดี แล้วยึดโยงปลายเชือกอีกข้างหนึ่งไว้กับเพดานห้องประหารหรือแขนไม้หรือเหล็กที่ได้ยื่นมาจากฝาผนังหรือเสาหลัก ขณะทำการประหารจะนำตัวนักโทษมัดมือไขว้หลัง คล้องคอกับเชือกแล้ววางเท้าอยู่บนแผ่นกระดานหรือเหล็กที่กระดกตัวได้อย่างคล่องตัวเมื่อถูกดึงสลัก เมื่อถึงเวลาที่ประหารของนักโทษจะทุ่มตัวและทิ้งน้ำหนักตัวอย่างแรงและเร็ว การแขวนคอนี้นับเป็นวิธีที่ค่อนข้างได้ผลดี เนื่องจากเป็นวิธีที่ทำให้นักโทษเสียชีวิตอย่างรวดเร็ว มีความผิดพลาดน้อยและสภาพศพดูไม่อุจาดตา

3) วิธีการเก้าอี้ไฟฟ้า (Electrocution) ปัจจุบันมีการนำมาใช้ในประเทศสหรัฐอเมริกาเพียงประเทศเดียว วิธีนี้เจ้าหน้าที่ต้องโกนผมของนักโทษ หรือใช้แผ่นฟองน้ำชุบน้ำให้เปียกแล้ววางไว้บนศีรษะของผู้ถูกประหาร เพื่อให้กระแสไฟฟ้าสามารถเข้าสู่ร่างกายได้สะดวก ในการประหารจะให้นักโทษนั่งติดกับเก้าอี้ที่มีหมวกสวมไว้บนศีรษะ พร้อมรัดตามข้อมือ ข้อเท้า และร่างกาย ต่อสายไฟฟ้าและปล่อยกระแสไฟฟ้า เพื่อให้นักโทษเสียชีวิต วิธีการประหารชีวิตนี้เป็นการสร้างความเจ็บปวดทรมานแก่นักโทษมากกว่าที่จะเสียชีวิต เพราะถ้าใช้กระแสไฟฟ้าแรงเกินไปอาจทำให้ร่างกายนักโทษไหม้เกรียม หรือหากน้อยเกินไปก็อาจทำให้เกิดความเจ็บปวด

ทรมานและเสียชีวิตช้า เช่น มลรัฐจอร์เจีย (Georgia) ปลดปล่อยกระแสไฟฟ้าครั้งแรก 2,000 โวลต์ เป็นเวลา 4 วินาที จากนั้นจะปลดปล่อยกระแสไฟฟ้าขนาด 1,000 โวลต์ เป็นเวลา 7 วินาที และ ครั้งที่ 3 จำนวน 208 โวลต์ เป็นเวลา 2 นาที

4) วิธีประหารด้วยการใช้แก๊สพิษ (Lethal Gas or Gas Chamber) เป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้มานานโดยเฉพาะในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่กองทัพนาซีนำไปใช้กับชาวยิวเป็นจำนวนมาก เนื่องจากสามารถประหารชีวิตได้คราวละหลายคน ปัจจุบันการประหารชีวิตด้วยการนี้มีการใช้กันในหลายมลรัฐในสหรัฐอเมริกา เป็นวิธีการประหารชีวิตที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยกว่าวิธีการประหารแบบอื่นๆ ที่กล่าวมา โดยแก๊สพิษจะออกฤทธิ์ในกระแสเลือดอย่างรวดเร็ว ทำให้นักโทษเสียชีวิตอย่างรวดเร็วโดยที่ร่างกายไม่เกิดบาดแผลใดๆ ทั้งสิ้น

5) วิธีการฉีดยาสารพิษเข้าสู่ร่างกาย วิธีนี้สหรัฐอเมริกานำมาใช้เป็นประเทศแรก เนื่องจากในปี ค.ศ. 1977 นักอาชญาวิทยาในมลรัฐฟลอริดาและโอเรกอนได้เสนอแนะวิธีการฉีดยา (น้ำเกลือผสมเคมี เพราะจากการทดลองใช้กับนักโทษที่สมัครใจใช้วิธีนี้ ผลปรากฏว่านักโทษแสดงอาการทรมานน้อยกว่าวิธีอื่นๆ (พระมหาศุภชัย ปิยธมชโย (ติวปี่), 2545) การฉีดยาสารพิษเข้าสู่เส้นเลือดใช้ยา 3 ประเภท คือ (1) Sodium thiopental 15-50 cc (2) Pavulon หรือชื่อทั่วไปว่า Pancuronium bromide 15-50 cc และ (3) Potassium chloride 15-50 cc โดยมีขั้นตอนการประหาร คือ ก่อนการประหารประมาณ 1 ชั่วโมงนักโทษจะได้รับยาคลายกล้ามเนื้อเพื่อให้คลายเครียดและง่ายต่อการแทงเข็มเข้าเส้น เมื่อได้เวลาเจ้าหน้าที่จะนำตัวนักโทษจากห้องพิเศษไปที่ห้องประหารให้นอนบนเตียงประหาร ตรึงและผูกด้วยสายหนังทั้งที่เท้า ลำตัว และแขนทั้ง 2 ข้างอยู่ในท่ากางแขนออก จากนั้นเจ้าหน้าที่จะนำเครื่องวัดการเต้นของหัวใจติดเข้ากับตัวนักโทษเพื่อตรวจสอบการตายหลังฉีดยาสารพิษ จากนั้นจึงแทงเข็มเข้าเส้นเลือดใหญ่ที่แขนหรือที่หลังมือทั้ง 2 ข้าง ข้างหนึ่งเป็นเข็มที่ใช้จริง อีกข้างหนึ่งเป็นเข็มสำรองกรณีเข็มแรกมีปัญหา จากนั้นเวลาประหารผู้บัญชาการเรือนจำจะให้สัญญาณดำเนินการประหาร เจ้าหน้าที่ที่เป็นเพศฆราวาส 2 คนก็จะกดปุ่มเพื่อปล่อยสารพิษให้เข้าสู่ร่างนักโทษ ปุ่มปล่อยสารพิษมี 2 ปุ่ม กดคนละปุ่ม โดยมีเพียงปุ่มเดียวเท่านั้นที่มีสารพิษอยู่อีกปุ่มหนึ่งเป็นปุ่มหลอก โดยที่เจ้าหน้าที่ทั้ง 2 คนไม่มีโอกาสรู้ว่าปุ่มไหนเป็นปุ่มที่มีหรือไม่มีสารพิษ

6) วิธีการประหารชีวิตด้วยเครื่องกิโยติน (Guillotine) เป็นเครื่องมือการประหารโดยการตัดศีรษะในฝรั่งเศส กิโยตินมีลักษณะเป็นโครงเหล็กสูง มีรางระหว่างมีใบมีดใหญ่รูปสี่เหลี่ยมคางหมูติดอยู่ เมื่อจะทำการประหารก็จะชักรอกใบมีดขึ้นไป นำนักโทษมากอดเข้ายึดคอเข้าไปอยู่ใต้มีด และปล่อยให้ใบมีดลงมาตัดศีรษะของนักโทษ โดยมีที่รองรับศีรษะของนักโทษ วิธีนี้ถือว่าเป็นวิธีที่ทำให้นักโทษเสียชีวิตอย่างรวดเร็วไม่เจ็บปวดจนเกินไปและยังคงใช้อยู่ในหลายประเทศ

2.2.6 ความผิดที่มีโทษถึงประหารชีวิต

ความผิดที่มีโทษถึงประหารชีวิตตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยในปัจจุบัน (พระมหาศุภชัย ปิยธมมชโย (ตีวป.), 2545) มีดังนี้

- 1) ความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี และผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
- 2) ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร
- 3) ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายนอกราชอาณาจักร
- 4) ความผิดต่อสัมพันธ์ไมตรีกับต่างประเทศ
- 5) ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดภัยอันตรายแก่ประชาชน
- 6) ความผิดเกี่ยวกับเพศ
- 7) ความผิดต่อชีวิต
- 8) ความผิดฐานปล้นทรัพย์

2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับอาชญาวิทยาและอาชญากรรม

2.3.1 แนวความคิดเกี่ยวกับอาชญาวิทยา

ประเทศไทย ใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือควบคุมความประพฤติของคนในสังคม และระงับข้อพิพาทให้ยุติ โดยมีกระบวนการของศาลยุติธรรมเป็นกลไกในการตัดสินชี้ขาดข้อพิพาทที่เกิดขึ้น และประเทศไทยเลือกใช้ระบบกล่าวหามาใช้ เมื่อมีการกระทำผิด ผู้เสียหายจะไปแจ้งความกับพนักงานสอบสวนสรุปสำนวนส่งอัยการเพื่อให้ฟ้องต่อศาลต่อไปทางฝ่ายจำเลยจะมีทนายจำเลยมาแก้ข้อกล่าวหาให้หากเป็นคดีอาญาแผ่นดินพนักงานสอบสวนเป็นผู้กล่าวหาได้เลย ไม่จำเป็นต้องมีการร้องทุกข์ (อรรถพร ชูบำรุง, 2527) ดังนี้

- 1) แนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาที่ตั้งเดิม

จากปัญหาอุปสรรคที่เริ่มประจักษ์ขึ้นเมื่อมีการนำแนวคิดต่างๆ ของสำนักอาชญาวิทยาตั้งเดิมไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติดังกล่าวมาแล้ว แนวคิดในการที่จะแก้ไขปรับปรุงอุปสรรคและข้อบกพร่องที่ปรากฏจึงได้รับการริเริ่มขึ้นในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 ซึ่งความพยายามดังกล่าวเป็นที่รู้จักในนามของ “สำนักอาชญาวิทยาที่ตั้งเดิม” (Neo-Classical School of Criminology) การพัฒนาแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาที่ตั้งเดิมนั้น ทางหนึ่งได้รับการสนับสนุนจากนักทฤษฎีอาชญาวิทยา ส่วนกลุ่มนักอาชญาวิทยาที่ตั้งเดิมที่พอยกตัวอย่างได้ก็เช่น รอซซี (Rossi) การ์ราด (Garraud) และจอลี (Joly) เป็นต้น กล่าวได้ว่า นักอาชญาวิทยาที่ตั้งเดิมไม่ได้มีเจตนาที่จะล้มล้างหลักการของสำนักอาชญาวิทยาที่ตั้งเดิม เพียงแต่พยายามที่จะหาแนวทางเพื่อปรับปรุงหลักการดังกล่าวให้สอดคล้องกับสภาวะโลกของความเป็นจริงยิ่งขึ้น สำคัญของการปรับปรุงภายใต้สำนักอาชญาวิทยาที่ตั้งเดิมพอสรุปได้เป็น 4 ประการดังต่อไปนี้ ประการที่หนึ่ง สำนักอาชญาวิทยาที่ตั้งเดิมเสนอให้มีการนำพฤติกรรมแห่งคดีมาใช้เพื่อประกอบการ

พิจารณาพิพากษาคดีด้วย ผลที่ตามมาก็คือ กระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาลได้เริ่มหันมาให้ความสนใจต่อสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคม ที่ผู้กระทำผิดต้องประสบอยู่ในการดำรงชีวิตประจำวัน ประการที่สอง สำนักอาชญาวิทยาที่ดั้งเดิมได้ชี้ให้เห็นกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาลได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการพิจารณาถึงประวัติหรือภูมิหลังของผู้กระทำผิด โดยไม่จำกัดการพิจารณาเพียงเฉพาะพฤติกรรมขณะประกอบอาชญากรรมเท่านั้น ประการที่สาม สำนักอาชญาวิทยาที่ดั้งเดิมได้เสนอแนะให้กระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาลยอมรับฟังคำให้การของผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ชำนาญการในบางสาขาวิชาดังเช่น ในสาขาแพทยศาสตร์ สาขานิติเวชวิทยา และสาขาจิตเวช เป็นต้น เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาพิพากษาคดีได้อย่างถ่องแท้ยิ่งขึ้น โดยถือว่าผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ชำนาญการเหล่านี้จัดเป็นพยานบุคคลประเภทหนึ่ง ประการที่สี่ สำนักอาชญาวิทยาที่ดั้งเดิมได้กระตุ้นให้กระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาลได้หันมาให้ความสนใจกับกลุ่มบุคคลที่อาจมีความรับผิดชอบทางอาญาแตกต่างไปจากบุคคลโดยทั่วไป กลุ่มบุคคลที่จัดเป็นกรณีพิเศษเหล่านี้ย่อมไม่สามารถกำหนดเจตจำนงอิสระได้ โดยติดเทียมกับบุคคลอื่น และสมควรที่กฎหมายควรให้ความปรานีและการผ่อนปรนในการลงโทษ ตัวอย่างของบุคคลที่ควรได้รับความปรานีจากการกระทำผิดก็คือ ได้แก่ เด็ก บุคคลวิกลจริต บุคคลปัญญาอ่อน และคนชรา เป็นต้น นอกจากนี้ยังอาจครอบคลุมถึงกรณีอื่นๆ ที่ความพิการมีผลกระทบต่อความรู้สึกรับผิดชอบและเจตนาของบุคคลในขณะประกอบอาชญากรรม สาระสำคัญทั้งสี่ประการนี้ได้นำไปสู่การปรับปรุงหลักอาชญาวิทยาที่ดั้งเดิมให้เหมาะสมยิ่งขึ้น กล่าวโดยย่อ แนวคิดหลักของสำนักอาชญาวิทยาที่ดั้งเดิมก็คือการนำสาเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชญากรรม ตลอดจนเหตุอันควรแก่การปรานีการลดหย่อนผ่อนโทษมาประกอบการพิจารณาพิพากษาคดี

ในปี ค.ศ.1810และ1819 ประเทศฝรั่งเศสได้ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายอาญาตามแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาที่ดั้งเดิม ในการแก้ไขดังกล่าว แม้ฝ่ายนิติบัญญัติของฝรั่งเศสจะยังคงรักษาลักษณะส่วนใหญ่ของสำนักอาชญาวิทยาที่ดั้งเดิมไว้ก็ตาม แต่ก็ได้มีการแก้ไขบทกำหนดโทษที่เคยบัญญัติไว้ในลักษณะเคร่งครัดตายตัวให้มีความยืดหยุ่นขึ้น นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายอาญายังได้เพิ่มเติมก็ได้เปิดโอกาสให้ผู้พิพากษาสามารถใช้ดุลยพินิจในการกำหนดโทษผู้กระทำผิดได้ภายในขอบเขตของบทกำหนดโทษจากขั้นต่ำถึงขั้นสูงตามที่บัญญัติไว้ อย่างไรก็ดี หลักการของสำนักอาชญาวิทยาที่ดั้งเดิม ก็ยังคงกำหนดให้บุคคลยังต้องมีความรับผิดชอบในทางอาญาต่อพฤติกรรมของตน โดยเพิ่มข้อยกเว้นเฉพาะในบางกรณีดังที่กล่าวมาแล้ว ดังนั้น ฐานคติที่สำคัญเกี่ยวกับมนุษย์ตามทฤษฎีของสำนักอาชญาวิทยาที่ดั้งเดิม คือมนุษย์ไม่ได้มีสภาพความเป็นอยู่อย่างโดดเดี่ยว แยกตัวและเป็นอิสระจากสภาพแวดล้อมโดยสิ้นเชิงเสมอไป ในบางกรณีมนุษย์อาจมีเจตจำนงอิสระได้เต็มที่ แต่ในบางกรณีมนุษย์อาจมีเจตจำนงอิสระได้น้อยหรือเกือบไม่มีเลย สำนักอาชญาวิทยาที่ดั้งเดิมได้เริ่มให้ความสนใจต่ออิทธิพลของสภาพแวดล้อมภายในบุคคลและปัจจัยต่างๆ ที่เชื่อน่าจะมีผลกระทบต่อการเลือก

กำหนดพฤติกรรมของบุคคล และมีผลกระตุ้นให้กระบวนการยุติธรรมมีการพิจารณาเกี่ยวกับอิทธิพลของสภาพแวดล้อมภายในบุคคลและปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวเป็นครั้งแรก แม้ว่าขอบเขตของการพิจารณาจะยังคงอยู่ในขอบเขตที่จำกัดมากก็ตาม ดังนั้นภายใต้หลักการของสำนักอาชญาวิทยาที่ดั้งเดิม บุคคลจึงได้รับการจำแนกพิจารณาได้เป็น 3 ประเภท คือ 1) บุคคลผู้สติสัมปชัญญะสมบูรณ์ 2) เด็ก เยาวชน และคนชรา และ 3) บุคคลวิกลจริต บุคคลปัญญาอ่อน และบุคคลไร้ความสามารถอื่น ๆ

ประเภทที่หนึ่ง บุคคลผู้สติสัมปชัญญะสมบูรณ์ ย่อมต้องรับผิดชอบพฤติกรรมของตนอย่างเต็มที่ ทั้งนี้เพราะนักอาชญาวิทยาที่ดั้งเดิมและนักอาชญาวิทยาที่ดั้งเดิม ต่างก็มีความเห็นพ้องต้องกันว่า บุคคลกลุ่มนี้น่าจะเป็นคนส่วนมากมีเจตจำนงอิสระในการเลือกประพฤติปฏิบัติได้อย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตามก็ดี แม้ในกรณีนี้ นักอาชญาวิทยาที่ดั้งเดิมก็ยังเสนอให้กระบวนการยุติธรรมได้พิจารณาถึงพฤติกรรมแห่งคดีและปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ว่าอาจมีผลกระทบต่อการตัดสินใจกำหนดทางเลือกปฏิบัติของบุคคลได้ ซึ่งทฤษฎะดังกล่าวต่างไปจากทฤษฎะของนักอาชญาวิทยาที่ดั้งเดิมที่ไม่พิจารณาถึงพฤติกรรมแห่งคดีแต่ประการใด แต่กระนั้นพฤติกรรมแห่งคดีก็ไม่ได้จัดเป็นประเด็นสำคัญถึงขนาดที่จะทำให้บุคคลผู้กระทำผิดไม่ต้องรับโทษทางอาญา

ประเภทที่สอง เด็ก เยาวชน และมักรวมถึงคนชราด้วย ต่างมีความรับผิดชอบในทางอาญาน้อยกว่าบุคคลกลุ่มแรก ทั้งนี้เพราะนักอาชญาวิทยาที่ดั้งเดิมได้ตระหนักถึงข้อจำกัดในการที่บุคคลกลุ่มที่สองนี้ไม่สามารถตัดสินใจเลือกกำหนดพฤติกรรมได้ตามเจตจำนงอิสระได้อย่างสมบูรณ์ โดยมีเหตุผลสืบเนื่องมาจากความด้อยประสิทธิภาพในกรณีของเด็กและเยาวชน และเนื่องมาจากความเสื่อมของสภาพจิตใจกรณีของคนชรา ในประเด็นนี้ ริด (Reid, 1976) ได้กล่าวเสริมว่า

สิ่งที่น่าเป็นห่วงมากที่สุดเกี่ยวกับความรุนแรงของประมวลกฎหมายอาญาตามหลักอาชญาวิทยาที่ดั้งเดิมก็คือ การขาดบทบัญญัติของมาตราที่จะแยกการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดออกจากผู้ที่กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญประการหนึ่งตามหลักอาชญาวิทยาที่ดั้งเดิมก็คือ การกำหนดให้เด็กผู้กระทำผิดมีอายุต่ำกว่า 7 ปี ได้รับการยกเว้นความรับผิดชอบทางอาญา โดยอาศัยพื้นฐานที่ว่า เด็กเหล่านี้ยังไม่สามารถเข้าใจข้อแตกต่างระหว่างถูกกับผิดหรือระหว่างดีกับชั่วได้

ประการที่สาม บุคคลวิกลจริต และบุคคลปัญญาอ่อน จัดเป็นบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งสำนักอาชญาวิทยาที่ดั้งเดิม พิจารณาว่าไม่สามารถแสดงเจตจำนงอิสระได้ ความวิกลจริตและความบกพร่องทางปัญญาจึงสามารถยกเป็นข้ออ้างในทางกฎหมายได้ แต่ในศตวรรษที่ 19 การตีความคำว่า “วิกลจริต” จัดเป็นประเด็นปัญหาทางนิติศาสตร์โดยเฉพาะ และยังไม่ได้ขยายขอบเขตไปถึงหลักการในสาขาแพทยศาสตร์โดยตรง ดังนั้นแม้ในทางการแพทย์จะถือว่าไม่มีจุดแบ่งที่ชัดเจนระหว่างความเป็นปกติและความผิดปกติของบุคคล รวมทั้งแม้ว่าความเป็นปกติและความผิดปกติเป็นสองปลายขั้วของเส้นตรงเดียวกัน ในสภาวะต่อเนื่องกันก็ตาม แต่ตามหลัก

อาชญาวิทยาที่ดั้งเดิม การแบ่งบุคคลผู้วิกลจริตออกจากบุคคลผู้ไม่วิกลจริตในการพิจารณาพิพากษาคดีจัดเป็นเรื่องจำเป็นที่ต้องมีการกำหนดนิยามเพื่อแบ่งประเภทโดยแน่ชัด ในทางปฏิบัติ กฎเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาความวิกลจริตภายใต้ระบบกฎหมายอังกฤษในระยะต้นจึงได้แก่ “กฎแมคคอตตัน” (M’Naghten Rule) ซึ่งระบุไว้พอสรุปสาระสำคัญได้ว่า ถ้าบุคคลในขณะที่ทำให้เกิดความผิดอยู่ในสภาวะที่บกพร่องทางเหตุผลอันเนื่องมาจากพยาธิทางจิต (disease of mind) จนไม่สามารถทราบธรรมชาติและคุณภาพของการกระทำได้ หรือถ้าทราบถึงธรรมชาติและคุณภาพของการกระทำ แต่ไม่สามารถแยกแยะสิ่งที่กำลังกระทำเป็นความผิด ให้ถือว่าบุคคลผู้นั้นเป็นผู้วิกลจริตในทางกฎหมาย และไม่ต้องรับผิดจากการกระทำนั้น การทดสอบนี้ในเวลาต่อมาเป็นที่รู้จักแพร่หลายในนามของ “การทดสอบถูกหรือผิดเกี่ยวกับการวิกลจริต” (Right – Wrong Test of Insanity) และเป็นกฎเกณฑ์ที่ได้รับประยุกต์ใช้ยาวนานถึงร้อยปีเศษ อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติกฎแมคคอตตันก็ได้ถูกวิจารณ์อย่างมากถึงความขาดหลักเกณฑ์ที่แน่ชัดในการทดสอบความวิกลจริต และเป็นกฎที่สามารถประยุกต์ใช้ได้กับบุคคลวิกลจริตเพียงส่วนน้อยเท่านั้น นอกจากนี้ กฎแมคคอตตันยังมองข้ามความเครียดทางอารมณ์ของบุคคลและมองข้ามบุคลิกภาพเฉพาะบุคคลซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการกำหนดพฤติกรรม รวมทั้งบังคับให้ผู้ชำนาญการตอบคำถามเพียงว่า ใช่หรือไม่ใช่ ซึ่งอาจบิดเบือนความเป็นจริงได้โดยง่าย ด้วยเหตุนี้ในเวลาต่อมาจึงได้มีการคิดค้นพัฒนากฎเกณฑ์ต่างๆ อีกหลายลักษณะเพื่อใช้ในการทดสอบความวิกลจริตให้เหมาะสมกับยุคสมัยดังเช่น เดอร์แฮมเทส (Durham test) เอ แอล ไอ เทส (A.L.I. test) และ บราวเนอร์เทส (Browner test) เป็นต้น แต่ก็ไม่มีกฎเกณฑ์ใดที่ได้รับการยอมรับเป็นสากลอย่างใดก็ดี กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อใช้ทดสอบความวิกลจริตเหล่านี้ต่างก็มีพื้นฐานมาจากหลักการของสำนักอาชญาวิทยาที่ดั้งเดิม ซึ่งระบุว่า เนื่องจากบุคคลมีความบกพร่องทางจิตจึงไม่สามารถแสดงเจตจำนงอิสระได้อย่างสมบูรณ์ ด้วยเหตุนี้การลงโทษบุคคลจึงต้องพิจารณาถึงความบกพร่องทางจิตดังกล่าวเป็นสำคัญด้วย

2) อิทธิพลทางความคิดของสำนักอาชญาวิทยาที่ดั้งเดิมและสำนักอาชญาวิทยาที่ดั้งเดิมต่อกฎหมายไทย

ในช่วงสองศตวรรษที่ผ่านมา หลักการของสำนักอาชญาวิทยาที่ดั้งเดิม และสำนักอาชญาวิทยาที่ดั้งเดิม ได้รับการเผยแพร่ไปทั่วโลกและได้ก่อให้เกิดความสนใจและความยอมรับอย่างกว้างขวางทั้งในกลุ่มนักวิชาการ นักบริหาร และนักปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักการดังกล่าวได้กลายเป็นกรอบทฤษฎีสำหรับการปฏิรูประบบกฎหมายของประเทศต่างๆ ที่มุ่งพัฒนาการปกครองไปสู่ระบอบเสรีประชาธิปไตย อิทธิพลทางความคิดของสำนักอาชญาวิทยาที่ดั้งเดิมและสำนักอาชญาวิทยาที่ดั้งเดิม ได้เริ่มปรากฏชัดขึ้นในประเทศไทยนับตั้งแต่รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมา ในระยะนั้นประเทศไทยจำเป็นต้องปฏิรูประบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมที่เคยใช้มาเป็นเวลายาวนานถึง 5 ศตวรรษ โดยเริ่มพัฒนาระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมให้เข้าสู่แนวทางแบบตะวันตกที่สำนักอาชญาวิทยา

ดั้งเดิมและสำนักอาชญาวิทยาที่ตั้งเดิมได้วางรากฐานไว้ เป้าประสงค์หลักของการปฏิรูประบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมในขณะนั้นจึงเป็นไปเพื่อการแก้ไขปัญหาลิทธิสภาพนอกอาณาเขตที่ชาติต่างๆ ทั้ง 14 ชาติได้อ้างไว้เหนือพื้นแผ่นดินของไทย

จากรากฐานดังกล่าวในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประเทศไทยก็ได้เริ่มปฏิรูประบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม โดยอาศัยกรอบทฤษฎีของสำนักอาชญาวิทยาทั้งสอง ซึ่งขณะนั้นได้รับการประยุกต์ใช้ไปแล้วทั้งในทวีปยุโรปและทวีปอเมริกา อิทธิพลทางความคิดของทั้งสองสำนักได้ปรากฏชัดทั้งในกฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายอาญา และกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยในปัจจุบัน กล่าวคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2521 ได้บัญญัติว่าอำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวไทย (มาตรา 27) เป็นต้น มาตราต่างๆ เหล่านี้ได้ยกมาเป็นตัวอย่างย่อมสะท้อนให้ประจักษ์ถึงหลักการของสำนักอาชญาวิทยาที่ตั้งเดิมที่ปรากฏอยู่ในบทบัญญัติของกฎหมายรัฐธรรมนูญไทย

ส่วนประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 ก็ได้บัญญัติว่า บุคคลจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา (มาตรา 59) ซึ่งคำว่า “กระทำโดยเจตนา” ก็หมายความว่ากระทำความผิดโดยรู้สำนึกในการที่กระทำความผิด และในขณะเดียวกันผู้กระทำความผิดต้องประสงค์ผลต่อหรือย่อมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น กล่าวได้ว่าประมวลกฎหมายอาญาของไทยก็มีลักษณะเช่นเดียวกับกฎหมายอาญาของนานาอารยประเทศที่ถือเจตนาเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญา ตามหลักการของสำนักอาชญาวิทยาที่ตั้งเดิม อย่างไรก็ตาม บุคคลยังจะต้องรับผิดชอบในบางกรณีแม้ว่าจะกระทำความผิดโดยไม่เจตนา หรือกระทำความผิดโดยประมาทก็ตาม อนึ่ง ประมวลกฎหมายอาญาของไทยก็ได้ยอมรับหลักการของสำนักอาชญาวิทยาที่ตั้งเดิมที่จะยกเว้นโทษให้กับผู้กระทำความผิดบางประเภท ดังเช่น

ก. เด็กผู้กระทำความผิดซึ่งมีอายุไม่เกิน 7 ปี (มาตรา 73) สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 7 ปี แต่ยังไม่เกิน 14 ปี กระทำความผิดก็ไม่ต้องรับโทษเช่นกัน แต่ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการโดยประการแรกว่ากล่าวตักเตือนเด็กผู้นั้นแล้วปล่อยตัวไป และประการที่สอง ถ้าศาลเห็นสมควรก็อาจวางข้อกำหนดให้บิดามารดา หรือผู้ปกครองระวางเด็กนั้นไม่ให้กระทำความผิดภายในช่วงเวลาที่กำหนด (มาตรา 74)

ข. บุคคลผู้กระทำความผิดตามคำสั่งของเจ้านักงาน แม้ว่าคำสั่งนั้นจะมีชอบด้วยกฎหมายแต่ผู้กระทำความผิดมีหน้าที่หรือเชื่อโดยสุจริตว่ามีหน้าที่ต้องปฏิบัติตาม (มาตรา 70)

ค. บุคคลผู้กระทำความผิดด้วยความจำเป็น เพราะอยู่ในที่บังคับหรือภายใต้อำนาจซึ่งไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ หรือเพราะเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นพ้นจากภยันตรายที่ใกล้จะถึงและไม่สามารถหลีกเลี่ยงให้พ้นโดยวิธีอื่นใดได้ (มาตรา 67)

ง. บุคคลผู้กระทำความผิดซึ่งในขณะกระทำความผิดไม่สามารถรู้ผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้เพราะจิตบกพร่อง โรคจิต หรือจิตฟั่นเฟือน (มาตรา 65)

นอกจากนี้ บุคคลผู้กระทำความผิดอาจได้รับโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ตามถ้าปรากฏว่า

ก. บุคคลกระทำความผิด เพราะบันดาลโทสะโดยถูกข่มเหงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม (มาตรา 72)

ข. บุคคลกระทำความผิดในขณะที่ยังสามารถรู้ผิดชอบอยู่บ้าง หรือยังสามารถบังคับตนเองได้บ้าง (มาตรา 65 วรรค 2)

ยิ่งไปกว่านั้น ประมวลกฎหมายอาญายังบัญญัติถึงการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายอีกด้วย ซึ่งกรณีนี้ถือว่าผู้กระทำไม่มีความผิดเลย การบัญญัติเช่นนี้ย่อมแสดงถึงความยอมรับปัจจัยเกี่ยวกับสถานการณ์ในการพิจารณาพิพากษาคดี ดังที่มาตรา 68 ของประมวลกฎหมายอาญาได้ระบุว่า

ผู้ใดจำต้องกระทำการใดเพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือของผู้อื่นให้พ้นอันตราย ซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย และเป็นอันตรายที่ใกล้จะถึง ถ้าได้กระทำพอสมควรแก่เหตุ การกระทำนั้นเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายผู้นั้นไม่มีความผิด

ภายใต้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 บุคคลผู้กระทำความผิดที่วิกลจริต ก็ได้รับการปฏิบัติเป็นกรณีพิเศษในกระบวนการยุติธรรม ดังปรากฏตามบทบัญญัติของมาตรา 14 ซึ่งระบุว่า

ในระหว่างที่ทำการสอบสวน ไต่สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณา ถ้ามีเหตุควรเชื่อว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้วิกลจริตและไม่สามารถต่อสู้คดีได้ ให้พนักงานสอบสวนหรือศาลแล้วแต่กรณี สั่งให้พนักงานแพทย์ตรวจผู้นั้น เสร็จแล้วให้เรียกพนักงานแพทย์ผู้นั้นมาให้อธิบายหรือให้การว่าตรวจผลได้ประการใด

ในกรณีที่พนักงานสอบสวนหรือศาลเห็นว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้วิกลจริตหรือไม่สามารถต่อสู้คดีได้ให้งดการสอบสวน ไต่สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณาไว้จนกว่าผู้นั้นจะหายวิกลจริต หรือสามารถต่อสู้คดีได้ และให้มีอำนาจส่งตัวผู้นั้นไปยังโรงพยาบาลโรคจิต หรือมอบให้แก่ผู้อนุบาล ข้าหลวงประจำจังหวัด หรือผู้อื่นที่เต็มใจรับไปดูแลรักษาก็ได้ตามแต่จะเห็นสมควร

สำหรับในกรณีปกติ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ได้กำหนดระยะเวลาในการควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ ทั้งนี้ นอกจากจะเป็นการป้องกันสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาแล้ว ยังเป็นการเร่งรัดการดำเนินงานในชั้นสอบสวนไม่ให้เกิดความล่าช้า ดังปรากฏตามมาตรา 87 ความว่า “ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่าจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี” นอกจากนี้ มาตรา 87 ยังกำหนดระยะเวลาในการควบคุมตัวผู้ต้องหาตามความรุนแรงของฐานความผิดเป็นต้นว่า

ในกรณีซึ่งเป็นความผิดลหุโทษ หรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษ จะควบคุมผู้ถูกจับไว้ได้เท่าเวลาที่จะถามคำให้การ และที่จะรู้ตัวว่าเป็นใครและที่อยู่ของเขายู่ที่ไหนเท่านั้น

ในกรณีความผิดอาญาที่ได้กระทำความผิดโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งชังได้ครั้งเดียว มีกำหนดไม่เกินเจ็ดวัน

ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงกว่าหกเดือน หรือปรับเกินกว่าห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งชังหลายครั้งติด ๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งไม่เกินสิบสองวัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกินสี่สิบแปดวัน

ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูง ตั้งแต่สิบปีขึ้นไป จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ศาลมีอำนาจสั่งชังหลายครั้งติด ๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสองวัน และรวมกันทั้งหมดต้องเกินแปดสิบสี่วัน

2.3.2 แนวความคิดเกี่ยวกับอาชญากรรม

1) ความหมายของอาชญากรรม

คำว่า “อาชญากรรม” มีความหมายตรงกับ “Crime” ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษาลาตินว่า Crime ขยายความครอบคลุมข้อกล่าวหา การกล่าวหา การดำเนินคดีจนถึงการกระทำหรือละเว้นกระทำใด ๆ ที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นข้อห้ามและมีการลงโทษ ซึ่งในความหมายนี้ได้นำมาใช้ในปัจจุบัน และตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของคำว่า อาชญา (อาตยา, อาตชะยา) เป็นคำนาม แปลว่า อำนาจ, โทษ มักใช้กับพระเจ้าแผ่นดิน หรือเจ้านาย เช่น พระราชอาชญา คดีที่เกี่ยวกับโทษหลวงเรียกว่า คดีอาชญา หรือความอาชญา คู่กับความแพ่ง ซึ่งไม่เกี่ยวกับโทษหลวง เช่น ความมรดก ศาลที่ชำระความเกี่ยวกับโทษหลวงเรียกว่า ศาลอาชญา คู่กับศาลแพ่ง ซึ่งชำระความแพ่ง คำว่า อาชญา นี้ปัจจุบันนิยมใช้คำว่า อาญา เป็นพื้น คำว่าอาชญากรรม (อาตยาการ, อาตชะยาการ) เป็นคำนาม แปลว่าการกระทำความผิดทางอาญา ส่วนการกระทำที่มีลักษณะเป็นการฝ่าฝืนหรือขัดต่อตัวบทกฎหมายที่บัญญัติไว้และผู้กระทำการดังกล่าวจะต้องได้รับโทษตามตัวบทกฎหมายที่กำหนดในขณะนั้น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 (กรมการปกครอง, 2519) กล่าวถึงคำว่า “อาชญากรรม” ว่าเป็นคำสมาสระหว่างคำว่า “อาชญา” และ “กรรม” คำว่า “อาชญา” มีรากศัพท์มาจากภาษาสันสกฤตเช่นกัน หมายถึง อำนาจโทษคำนี้มักใช้กับพระเจ้าแผ่นดินหรือเจ้านาย เช่น พระราชอาญาคดีที่เกี่ยวกับโทษหลวงที่เรียกว่าคดีอาญา หรือคดีความอาญา เป็นต้น ส่วนคำว่า “กรรม” มีรากศัพท์มาจากภาษาสันสกฤตเช่นกัน หมายถึง การกระทำที่สนองผลร้ายที่ได้ทำมาแต่ปางก่อน บาป ความตาย รวมความแล้วคำว่า “อาชญากรรม” หมายถึงเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นได้โดยการกระทำของบุคคลซึ่งการกระทำนั้น ๆ กฎหมายได้บัญญัติเป็นข้อห้าม

หรือถือว่าเป็นความผิดซึ่งผู้กระทำผิดจะต้องได้รับการลงโทษ นอกจากนี้แล้วยังมีผู้หรือนักวิชาการอีกหลายท่านได้กล่าวถึงความหมายของคำว่าอาชญากรรม ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจได้กระจ่างชัดยิ่งขึ้นจึงขอเสนอแนวคิดของนักวิชาการไวพอลสังเขป (อ้างถึงในโสภณ ชีปมณัน, 2537) ดังนี้

ดานีเอล เกลเซอร์ (อ้างถึงในโสภณ ชีปมณัน, 2537) ได้ให้ความหมายของอาชญากรรมตามแนวความคิดของทางสังคมวิทยาไว้ว่า นักสังคมวิทยาส่วนใหญ่จะมุ่งความสนใจให้กับลักษณะความผิดในตัวเองอันได้แก่ การกระทำความผิดได้เด่นชัดเป็นความผิดที่ ชัดเจนมีผลขัดต่อศีลธรรมอันดีงาม ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมอย่างร้ายแรงและผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดนั้นโดยตรง กับลักษณะความผิดที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดอันได้แก่ ความผิดที่เกิดขึ้นขัดต่อกฎหมายที่บัญญัติไว้เป็นข้อห้ามแต่ไม่ขัดต่อศีลธรรมหรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน ซึ่งผู้เสียหายไม่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดนั้นโดยตรง

เอตวิน เอส ชัทเธอร์แลนด์ (อ้างถึงในโสภณ ชีปมณัน, 2537) ให้ทัศนะเกี่ยวกับอาชญากรรมไว้ว่าเป็นผลจากการเรียนรู้จากความสัมพันธ์ของกลุ่มโดยอาศัยการพบปะสังสรรค์ การสื่อสารคมนาคม การมีส่วนร่วมกลุ่มในสังคมซึ่งการเรียนรู้ในที่นี้จะรวมถึงเรื่องทัศนคติ แรงจูงใจ แรงผลักดันอันมีผลทำให้เกิดการกระทำพฤติกรรมทางอาชญากรรม การเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในด้านความรู้สึกในทางที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกฎหมาย ชัทเธอร์แลนด์ได้ให้ความเห็นต่อไปว่าอาชญากรรมและการกระทำผิดของเด็กนั้นมีได้เกิดขึ้นเอง แต่เป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ การเรียนรู้ดังกล่าวจะรวมถึงเทคนิค และวิธีการทั้งหมด คือด้านความรู้สึกเกี่ยวกับการประกอบอาชญากรรมอันเป็นมูลฐานสำคัญที่ทำให้เกิดการประกอบอาชญากรรมมนุษย์จะเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการประกอบอาชญา ตลอดจนการเรียนรู้เกี่ยวกับความรู้สึกที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคม ในการมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมทางด้านอาชญากรรมนั้น บุคคลนั้นๆ จะมีความรู้สึกโน้มเอียงไปในทางด้านต่อต้านกฎหมายมากกว่าที่จะนิยมชมชื่นในการที่จะประพฤติตามกฎหมาย

พอล เทพพัน (อ้างถึงในโสภณ ชีปมณัน, 2537) ได้ให้ความหมายไว้ว่าอาชญากรรม คือการกระทำที่มีเจตนาละเมิดกฎหมายอาญาหรือมีเจตนาละเว้นไม่กระทำในสิ่งที่กฎหมายอาญาบังคับให้กระทำโดยไม่มีข้อแก้ตัวที่สมเหตุสมผล จึงทำให้รัฐต้องดำเนินการลงโทษตามฐานที่เป็น ความลักษณะอุกฉกรรจ์หรือความผิดลหุโทษ

อานนท์ อาภาภิรม (อ้างถึงในโสภณ ชีปมณัน, 2537) ได้ให้ความหมายของอาชญากรรมในแง่กฎหมายไว้ว่า ภาวะไม่สอดคล้องหรือการฝ่าฝืนระเบียบของสังคมไม่ได้หมายความว่าเฉพาะถึงการประพฤติผิดศีลธรรม หรือผิดขนบธรรมเนียมประเพณีเท่านั้น หากยังหมายถึงการกระทำผิดต่อกฎหมายอีกด้วยและการกระทำผิดบางอย่างที่ขัดหรือฝ่าฝืนกฎหมายเราเรียกว่า “อาชญากรรม”

อาชญากรรมในแง่อาชญวิทยา เป็นการมุ่งพิจารณาถึงปรากฏการณ์อาชญากรรม และพฤติกรรมของอาชญากรรมในลักษณะวิทยาการผสม ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับกฎหมาย สังคมวิทยา มานุษยวิทยา จิตวิทยา จิตเวช และสังคมศาสตร์แขนงอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิด (ประเสริฐ เมฆมณี, 2523)

ชาย เสวิกุล (2522) กล่าวว่า “อาชญากรรม” (Crime) อาจพิจารณาได้เป็น 2 นัย พิจารณาทางกฎหมายอย่างหนึ่ง และพิจารณาด้านสังคมอย่างหนึ่ง กล่าวคือ อาชญากรรม ทางด้านกฎหมาย (Legal Approach) คือการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนหรือขัดกับกฎหมายที่วาง เอาไว้และผู้กระทำนั้นจะต้องได้รับโทษตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ส่วนในด้านสังคม (Sociological approach) นั้นเพ่งเล็งถึงความไม่สอดคล้องระหว่างบุคคลและสังคมเป็นหลัก และ พิจารณาว่าการกระทำที่ฝ่าฝืนหรือไม่สอดคล้องนั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร อะไรเป็นปัจจัยที่มีส่วนให้ บุคคลนั้นไม่สามารถปรับปรุงหรือปฏิบัติให้สอดคล้องกับกฎหมาย ซึ่งเป็นมาตรการอย่างหนึ่งของ สังคม

อรัญ สุวรรณบุปผา (2518) ให้คำจำกัดความของอาชญากรรมไว้ว่า “เป็น ปรากฏการณ์อย่างหนึ่งของสังคมที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของบุคคล ซึ่งการกระทำนั้น ๆ กฎหมาย ได้บัญญัติไว้เป็นข้อห้ามและถือว่าเป็นความผิด ซึ่งผู้กระทำจะต้องได้รับการลงโทษ

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (อ้างถึงในสายเพชร ศรีสังข์, 2536) ให้ความหมายไว้ว่า อาชญากรรม หมายถึงพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคม บรรทัดฐานในที่นี้ หมายถึง กฎหมายอาญา ซึ่งได้กำหนดไว้ชัดเจนว่าพฤติกรรมใดเป็นอาชญากรรม มีความผิดต้อง ได้รับโทษ จากคำจำกัดความดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า อาชญากรรมคือการกระทำใด อันกฎหมายที่ใช้ในขณะนั้นบัญญัติว่าเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้

เพราะฉะนั้นคำว่า อาชญากรรม ในแง่ของกฎหมายจึงหมายถึงการกระทำใด ๆ ก็ตามที่มีลักษณะเป็นการฝ่าฝืนหรือขัดต่อตัวกฎหมายที่ได้บัญญัติไว้ และผู้กระทำได้จะต้อง ได้รับการลงโทษตามตัวบทกฎหมายที่กำหนดไว้ในขณะนั้น ทางด้านสังคมเพ่งเล็งถึงความ ไม่สอดคล้องระหว่างบุคคลกับสังคมว่ามีสาเหตุอะไรที่ทำให้บุคคลไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานหรือ กฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2) สาเหตุการเกิดอาชญากรรม

สาเหตุการเกิดอาชญากรรมนั้นพิจารณาได้ดังนี้ (วรเดช จันทรศร, 2522) คือ

2.1) ถ้าพิจารณาในแง่ตัวบุคคลภายใต้การศึกษาของนักวิชาการหลายท่าน อาจสรุปได้ว่าการเกิดขึ้นของอาชญากรรมโดยส่วนหนึ่งนั้นสืบเนื่องมาจากความโน้มเอียงต่อการ กระทำผิดที่ถูกกำหนดโดยบุคลิภาพของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกันไป เช่น ความผิดปกติทาง ชีวิตวิทยากรมพันธุ์ ความผิดปกติทางสมองระดับสติปัญญา ซึ่งเป็นผลที่ได้จากจากศึกษาทาง จิตวิทยากายภาพรวมถึงความไม่สามารถของบุคคลที่จะปรับตัวเองเข้ากับสิ่งแวดล้อมและ

แรงผลักดันของบุคคลที่ตกลงใจจะประกอบอาชญากรรม ซึ่งเป็นผลการศึกษาทางด้านจิตวิทยา สังคม

2.2) ถ้าพิจารณาในแง่ของกลุ่มบุคคลอาจสรุปได้ว่าสาเหตุของอาชญากรรม นั้น ส่วนหนึ่งเกิดจากการขาดความสามารถที่จะต่อต้านความกดดันในการกระทำผิด ซึ่งถูกกำหนด โดยบทบาทของกลุ่ม เช่น การเลียนแบบความสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ ในแง่ของการเรียน ซึ่งเป็น ผลที่ได้จากการศึกษาด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม

2.3) ถ้าพิจารณาในแง่ของระบบสังคมแล้วอาจกล่าวได้ว่าการเกิดของ อาชญากรรมนั้นย่อมเกี่ยวพันและขึ้นอยู่กับสภาพการต่าง ๆ ทางสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม สถานะ และชนชั้นทางสังคมของบุคคลที่จะเป็นเครื่องกำหนดความโน้มเอียงในการกระทำผิด ซึ่งเป็นผลที่ได้จากการศึกษาทางสังคมและวัฒนธรรมอีกด้วย

ประยูร พรหมพันธ์ (อ้างถึงในชุมพล หัตถชนะ, 2542) กล่าวถึงสาเหตุแห่ง ปัญหาอาชญากรรมไว้ว่าปัญหาอาชญากรรมของสังคมมีสาเหตุหลายประการด้วยกัน สาเหตุส่วน ใหญ่มีดังนี้

1) สาเหตุอันเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมทางครอบครัวและอบรมเลี้ยงดูของพ่อ แม่ ผู้ปกครอง เด็กในครอบครัวตั้งแต่เยาว์วัย จากการศึกษาพบว่าเด็กหรือเยาวชนที่เป็นปัญหา ของสังคมส่วนใหญ่เกิดจากการอบรมบ่มนิสัย หรือการเลี้ยงดูเด็กไม่ถูกต้องมาตั้งแต่เยาว์วัย พ่อ แม่ไม่มีเวลาขาดการเอาใจใส่ต่อบุตร ผลเนื่องมาจาก

1.1) สภาพครอบครัวมีความยากจนมีรายได้น้อยไม่พอใช้จ่ายต้องออกไปทำงาน นอกบ้านไม่มีเวลาเลี้ยงดูบุตร ทำให้มีโอกาสดูแลลูกคล้อยคลึงกับเด็กที่มีความประพฤติไม่ดีเมื่อเติบโต ขึ้นมากก็มีนิสัยติดตัวไป ปัญหาเศรษฐกิจของครอบครัวจึงมีอิทธิพลอย่างสูงต่อการกำหนดชะตา ชีวิตของเด็กให้เป็นผู้ร้ายหรืออาชญาชนาคัดได้

1.2) สภาพของครอบครัวที่บ้านแตกสาแหรกขาด เด็กที่เกิดในครอบครัว ที่พ่อแม่แตกแยก มีการหย่าร้างกันทำให้ถูกทอดทิ้งขาดการเลี้ยงดูให้ความอบอุ่นย่อมมีสภาพจิต ที่ผิดปกติ เมื่อโตขึ้นทำให้เป็นคนดื้อรั้นเป็นปฏิปักษ์ต่อสังคมสืบเนื่องมาจากแรงกดดันภายใน จิตใจของเด็กอาจเป็นอันตรายต่อสังคมมาก

1.3) พ่อแม่หรือผู้ปกครองเป็นตัวอย่างที่เลวของเด็กทำให้พบเห็นเกิดการ เอาอย่าง เมื่อโตขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่ก็จะมีพฤติกรรมชั่วร้ายต่อไป

1.4) พ่อแม่หรือผู้ปกครองรักบุตรในทางที่ผิด พบบุตรกระทำความผิดไม่ว่า กล่าวตักเตือน ทำให้เด็กได้ใจและใคร่ที่จะกระทำความผิดครั้งต่อ ๆ ไปในอนาคต

2) สาเหตุมาจากมีความผิดปกติทางร่างกายและจิตใจ ทำให้บุคคลนั้นมีสภาพ ทางด้านร่างกายและจิตใจไม่เหมือนกับบุคคลธรรมดาเกิดปมด้อยขึ้นในจิตใจและก็จะพยายาม สร้างปมเด่นเป็นการทดแทน การสร้างปมเด่นในทางที่ผิดนั้นย่อมเป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมได้

3) สาเหตุอันเนื่องมาจากการหย่อนยานในการอบรมสั่งสอนของโรงเรียนหรือสถานศึกษา ที่เป็นผลจากการขาดการอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับศีลธรรมจรรยา มารยาทที่ดี ครูอาจารย์ขาดความสัมพันธ์กับเด็ก ในการที่จะช่วยแก้ไขความประพฤติของเด็กที่ไม่ดีเมื่อเติบโตขึ้นมาก็เป็นนักเลงและคนร้ายได้ในอนาคต

4) สาเหตุอันเนื่องมาจากอิทธิพลของสภาพแวดล้อมที่เป็นผลมาจากการแพร่ภาพหรือแนวทางภาพยนตร์และโทรทัศน์ยกย่องให้คนร้ายเป็นวีรบุรุษ เด็กและเยาวชนดูแล้วเอาเป็นตัวอย่าง เกี่ยวกับสถานเริงรมย์ที่มีการยั่วยู่ทางกามารมณ์แก่ผู้เข้าไปเที่ยวและโรงแรมต่างๆ ที่ทำการค้าประเวณีทำให้เป็นแหล่งอาชญากรรมได้ง่าย

จากแนวความคิดเกี่ยวกับสาเหตุการเกิดอาชญากรรมจะเห็นได้ว่าสาเหตุของการเกิดอาชญากรรมนั้นมีหลายประการด้วยกัน ทั้งในส่วนตัว ครอบครัว กลุ่มบุคคล สังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้

3) ประเภทของอาชญากรรม

Walter Reckless (ประจัน มณีนิล, 2523 อ้างถึงในสายเพชร ศรีสังข์, 2536) แบ่งประเภทของอาชญากรรมไว้ 3 ประเภท คือ

3.1) อาชญากรรมธรรมดา (Ordinary Criminal) เป็นผู้ประกอบอาชญากรรมขั้นพื้นฐานไม่มีความรู้ ความสามารถหรือเทคนิคในการประกอบอาชญากรรมมากนัก เช่น การฉกชิงวิ่งราวหรือลักขโมย อาชญากรประเภทนี้จะไม่มืองค์กรหรือผู้สนับสนุนจึงเป็นการเสี่ยงต่อการถูกจับและถูกลงโทษได้ง่าย

3.2) อาชญากรร่วม หรือองค์การอาชญากรรม (Organized Criminal) จะมีผู้ประกอบอาชญากรรมหลายคนรวมกลุ่มกันเป็นองค์กรดำเนินการวางแผนประกอบอาชญากรรมลักษณะต่างๆ มีเทคนิคและวิธีการประกอบอาชญากรรมมีเครือข่ายในการประสานงาน อาชญากรพวกนี้มีความชำนาญในการประกอบอาชญากรรมยากต่อการจับกุมและถูกลงโทษ อาชญากรประเภทนี้ ได้แก่ การค้ายาเสพติด ค้าของเถื่อน บ่อนการพนัน กิจการหรือสถานบริการทางเพศหรือธุรกิจอื่นๆ

3.3) อาชญากรอาชีพ (Professional Criminal) เป็นอาชญากรที่มีลักษณะหรือประสบการณ์ในการประกอบอาชญากรรมสูงมีความชำนาญหรือบางครั้งก็มีการเรียกชื่ออีกอย่างหนึ่งว่าเป็นอาชญากรที่ดำรงชีพด้วยการประกอบอาชญากรรม อาชญากรประเภทอาชีพหรือมืออาชีพนี้มักจะเลือกเป้าหมายในการประกอบอาชญากรรมอย่างรอบคอบเพื่อให้คุ้มค่ากับการวางแผนและดำเนินการพื้นที่เป้าหมาย จะได้แก่ชุมชนที่มีรายได้สูงและแหล่งธุรกิจการค้าที่มีเงินทุนหมุนเวียนจำนวนมาก (อรัญ สุวรรณบุปผา, 2518)

Marshall B. Clinard และ Richard Quinney ได้จำแนกลักษณะและประเภทของ อาชญากรรมตามโครงสร้างทางสังคมไว้ 8 ประเภท คือ (อรัญ สุวรรณบุปผา, 2518)

1) อาชญากรรมที่กระทำต่อบุคคลอย่างร้ายแรง (Violent Personal Crime) หมายถึงอาชญากรรมที่กระทำต่อบุคคลในลักษณะรูปแบบและพฤติกรรมที่แสดงออกมานั้นเป็นการแสดงถึงความดุเดือดความรุนแรง การใช้กำลังหรือพฤติกรรมที่ใช้เป็นไปในลักษณะที่บ้ำระห่ำ โหดเหี้ยม เช่น การใช้กำลังข่มขืนกระทำชำเรา การใช้กำลังทำร้ายร่างกายหรือการฆาตกรรม

2) อาชญากรรมที่กระทำผิดเป็นครั้งคราวหรือบางโอกาส (Occasion Property Crime) เป็นการประกอบอาชญากรรมกระทำต่อทรัพย์สินหรือมุ่งหวังที่จะให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน (Property) หรือทรัพย์สินสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง เมื่อมีโอกาสและได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางสังคม โดยเฉพาะปัจจัยทางเศรษฐกิจ เช่น การลักทรัพย์ในเคหะสถานในเวลากลางคืน ซึ่งทรัพย์สินและปล้น (Robbery)

3) อาชญากรรมที่เกิดขึ้นเพราะเกี่ยวกับอาชีพ (Occupational Crime) เป็นอาชญากรรมที่เกิดขึ้นเพราะผู้ถูกกระทำเป็นผู้ที่อยู่ในตำแหน่งหน้าที่อยู่ในฐานะหรือดำรงตำแหน่งในหน้าที่หนึ่งไม่ว่าจะเป็นบุคคลในภาครัฐหรือเอกชนก็ตามเป็นผู้กระทำผิดหรือประกอบอาชญากรรมได้ทั้งสิ้น ได้แก่ การทุจริตโดยอาศัยตำแหน่งหรือหน้าที่การงานในหน่วยงานราชการหรือตามบริษัทห้างร้าน การปลอมแปลง การฉ้อโกงหุ้นธุรกิจบางครั้งก็เรียกว่าเป็นพวกอาชญากรรมทางธุรกิจ (Business Crime) และนักวิชาการทางด้านอาชญาวิทยาเรียกอาชญากรรมประเภทนี้ว่าเป็นอาชญากรรมผู้ดีหรือพวกคอเช็ตขาว (White Collar Crime) ก็ได้เช่นเดียวกันเพราะพวกเหล่านี้เป็นพวกที่ประกอบอาชญากรรมหรือกระทำผิดทางอาญาโดยอาศัยอิทธิพลอำนาจหน้าที่ของเขามีอยู่ เป็นกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะชั้นสูง บุคลิกลักษณะจะเป็นที่น่าวางใจหรือเป็นที่ยอมรับนับถือจากบุคคลทั่วไป อาชญากรรมประเภทนี้จะเป็นผู้มีความรู้ความสามารถแต่งตัวสะอาด ทำงานในตำแหน่งสบายๆ โดยส่วนมากแล้วมักจะเป็นการกระทำผิดเกี่ยวกับการทุจริตในเรื่องเงินหรือสิทธิหรือผลประโยชน์ต่างๆ และที่สำคัญก็คือการประกอบอาชญากรรมของกลุ่มประเภทนี้มักไม่อยู่ในสารบบของตำรวจ ยกแก่การสืบสวนสอบสวนและจับกุม ลักษณะของการประกอบอาชญากรรมที่จัดอยู่ในกลุ่มประเภทนี้มักจะมีลักษณะคล้ายๆ พวกองค์กรอาชญากรรม

4) อาชญากรรมทางการเมือง (Political Crime) อาชญากรรมชนิดนี้จะเป็นการกระทำโดยมีจุดมุ่งหมายหวังผลทางการเมือง เช่น การก่อการร้ายของกลุ่มต่างๆ ที่มุ่งหมายหรือมีเป้าหมายที่ต่อต้านอำนาจรัฐ เพื่อลบล้างสถาบันทางการเมืองการปกครอง การก่อจลาจล การขายความลับของชาติ การจารกรรม ผู้ก่อกบฏหรือก่อการในลักษณะต่างๆ

5) อาชญากรรมที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม (Public Disorder Crime) เป็นอาชญากรรมที่มีลักษณะก่อให้เกิดความวุ่นวายสับสนความไม่เป็นระเบียบของสังคม พฤติกรรม หรือความประพฤติที่แสดงออกมานั้นเป็นภัยต่ออันตรายต่อสังคมส่วนรวม อาชญากรรมชนิดนี้ ได้แก่ การเสพยาเสพติด (Drugs Abuse) พวกรักร่วมเพศ (Homosexual)

พวกขายและบริการทางเพศ ได้แก่ พวกโสเภณีทั้งชายและหญิง พวกดื่มสุรายาเมาและอาละวาดในที่สาธารณะ บ่อนการพนันและช่องโสเภณีเป็นลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความไร้ระเบียบ ไม่มีกฎเกณฑ์ขัดต่อความรู้สึกนึกคิดของคนในสังคม ลักษณะดังกล่าวจะนำไปสู่หรือมีความโน้มเอียงไปสู่การประกอบอาชญากรรมที่รุนแรง อันกระทบกระเทือนต่อความสงบสุขของสังคมส่วนรวมขึ้นไปเรื่อยๆ และจะมีลักษณะโยงใยเป็นสายสัมพันธ์กับการกระทำความผิด เช่น การเสพยาเสพติดให้โทษ ยิ่งเสพก็ยิ่งมีความปรารถนาที่จะใช้สารเสพติดชนิดนั้นเข้าสู่ร่างกายเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เมื่อขาดยาหรือสารเสพติดก็จะไปกระทำผิดอย่างอื่นตามมา เช่น ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ หรือฆ่าผู้อื่นเพื่อเอาทรัพย์ไปซื้อยาเสพติด เป็นต้น

6) อาชญากรรมสามัญที่มีอยู่ทั่วไป (Conventional Crime) อาชญากรรมประเภทนี้จะเป็นอาชญากรรมที่มีอยู่โดยทั่วไปเป็นธรรมดาเป็นการดำเนินการโดยมุ่งหวังผลตอบแทนทางด้านเศรษฐกิจหรือกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ เช่น การลักเล็กขโมยน้อย ย่องเบาในยามวิกาล ชิงทรัพย์ กรรโชกทรัพย์ เป็นต้น

7) อาชญากรรมที่มีลักษณะเป็นองค์การ หรือองค์การอาชญากรรม (Organized Crime) อาชญากรรมประเภทนี้จะมีผู้กระทำผิดหรือเหล่าอาชญากรร่วมกันเป็นกลุ่มมีการดำเนินงานโดยมีแบบแผนมีผู้บังคับบัญชาตามสายงานมีเครือข่ายแห่งความรับผิดชอบเพื่อให้งานหรือการประกอบอาชญากรรมมีประสิทธิภาพ เช่น ขบวนการค้ายาเสพติด การค้าหญิงโสเภณี การเปิดบ่อนการพนันและช่องโสเภณี ธุรกิจการค้าทั้งหลายที่มีไว้บังหน้าอย่างถูกต้องตามกฎหมายและผิดกฎหมาย อาชญากรรมประเภทนี้นับว่าร้ายแรงกระทบกระเทือนต่อสังคมและส่วนรวมเป็นอย่างมาก เพราะเป็นการดำเนินงานที่มีมันสมองมีเครื่องมือทันสมัย มีกำลังเงินหรืออิทธิพลทางการเงิน มีอิทธิพลทางการเมือง ผู้ประกอบอาชญากรรมกลุ่มนี้จะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและเป็นที่น่าับหน้าถือตาในสังคมโดยทั่วไป

8) อาชญากรรมที่มีลักษณะเป็นอาชีพ (Professional Crime) เป็นพวกที่ดำรงชีพด้วยการประกอบอาชญากรรมเป็นพวกที่มีฝีมือ มีทักษะ สุขุมรอบคอบ ไม่ชอบใช้วิธีการรุนแรง การทำมาหาเลี้ยงชีพของเขาจะนำซึ่งรายได้ทรัพย์สินเงินทองดำรงชีวิตอย่างหรูหราและชอบอยู่ในสังคมที่เจริญแล้ว ลักษณะการประกอบอาชญากรรม ได้แก่ นักพนันอาชีพ นักล้วงกระเป๋า นักต้มตุ๋น พวกงัดแงะ ปลอมลายมือชื่อ การเปิดตู้নিরภัยและการกรีดกระเป๋าตามสถานที่ต่างๆ การประกอบอาชญากรรมของพวกนี้มักศึกษาลู่ทางหนีทีไล่เป็นอย่างดี มีความอิสระไม่กระทำหลายคนและจะปฏิบัติการในสถานที่ต่างๆ ตามความเหมาะสม อาชญากรพวกนี้มีลักษณะแห่งความชำนาญเป็นมืออาชีพไม่ใช่มือสมัครเล่น ไม่ใช่งานอดิเรกแต่เป็นการดำรงชีวิตอยู่ด้วยการประกอบอาชญากรรม

Federal Bureau of Investigation (F.B.I) ในเอกสาร Uniform Crime Report (อดุลย์ ต้นประยูร, 2526 อ้างถึงในสายเพชร ศรีสังข์, 2536) ได้แบ่งประเภทอาชญากรรมไว้ 2 พวกคือ

พวกที่ 1 ได้แก่ อาชญากรรมที่มีความร้ายแรงจำแนกได้เป็น 7 ประเภท

- 1) ฆ่าคนตาย
 - 1.1) โดยเจตนาและไม่เจตนา
 - 1.2) โดยประมาท
- 2) ข่มขืน
- 3) ปล้นทรัพย์และชิงทรัพย์
- 4) ทำร้ายร่างกายโดยเจตนาฆ่า
- 5) ลักทรัพย์โดย เจาะ ฆัด ไซ เข้าไปในอาคารสถานที่
- 6) ลักทรัพย์ธรรมดา
- 7) ลักรถยนต์

พวกที่ 2 ได้แก่ คดีที่มีความร้ายแรงน้อยกว่าอาชญากรรมพวกที่ 1 มีจำนวน 20 ประเภท เช่น ทำร้ายร่างกาย ปลอมแปลงเอกสารและเงินตรา ยักยอก นื้อโกง รับของโจร พกอาวุธหรือมีอาวุธไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาต โสเภณี ความผิดทางเพศนอกจากการข่มขืน ความเกี่ยวกับคดียาเสพติด ความผิดเกี่ยวกับ พ.ร.บ. สุรา ความผิดเกี่ยวกับการพนัน ความผิดเกี่ยวกับครอบครัวและเด็ก เป็นการแสดงที่รบกวนความปกติสุขของผู้อื่น ขับรถและเมาสุรา ความผิด พ.ร.บ. สุรา จราจร ฯลฯ

ในการจำแนกประเภทของคดีอาชญากรรมนั้นสำหรับประเทศไทยโดยกรมตำรวจได้กำหนดคดีอาญาเป็น 5 กลุ่ม คือ (สำนักงานแผนงานและงบประมาณ, 2535)

- 1) คดีอุกฉกรรจ์และสะเทือนขวัญ เป็นกลุ่มประเภทที่มีความรุนแรงเป็นที่หวาดกลัวและสะเทือนขวัญต่อประชาชน ได้แก่ คดีฆ่าผู้อื่น ปล้นทรัพย์ ชิงทรัพย์ และวางเพลิง
- 2) คดีประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกายและเพศ ได้แก่ คดีฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา คดีฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนา คดีทำให้ตายโดยประมาท คดีพยายามฆ่า คดีทำร้ายร่างกายและคดี ข่มขืน
- 3) คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์เป็นกลุ่มคดีเกี่ยวกับความผิดต่อทรัพย์ทั้งหมด ได้แก่ คดีลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ฆัดทรัพย์ ฆัดทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ รับของโจรและทำให้เสียทรัพย์

4) คดีน่าสนใจ ได้แก่ คดีโจรกรรมรถยนต์ โจรกรรมรถจักรยานยนต์ โจรกรรม โค กระบือ และเครื่องมือทางการเกษตร ปล้นทรัพย์ ชิงทรัพย์รถยนต์โดยสาร ข่มขืน และฆ่า และลักพาตัวไปเรียกค่าไถ่

5) คดีที่รัฐเป็นผู้เสียหาย ได้แก่ คดีความผิด พ.ร.บ. ที่มีโทษทางอาญาฉบับต่าง ๆ ได้แก่ พ.ร.บ. อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน พ.ร.บ. การพนัน พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ พ.ร.บ. ปราบการค้าประเวณี พ.ร.บ. สถานบริการ และพ.ร.บ. โรงแรม เป็นต้น

ในปัจจุบันนักอาชญาวิทยาและนักทัณฑวิทยามีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า หลักการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดควรจะต้องยึดถือการอบรมแก้ไขฟื้นฟูบุคลิกภาพให้ผู้กระทำ

ความผิดได้สำนึกตนเป็นคนดีและกลับเข้าสู่สังคมได้โดยปกติในฐานะพลเมือง (แผนทิศทางการราชทัณฑ์ ในทศวรรษหน้า 2536 - 2545) มีการกำหนดหรือจัดวางแนวทางวิธีการและรูปแบบการดำเนินงาน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการแก้ไขดังกล่าวจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดให้สอดคล้องเหมาะสมกับบุคลิกภาพและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้ต้องขัง โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับมูลเหตุของการกระทำความผิด

การกระทำความผิดเกิดจากหลายสาเหตุหลายประการ เพื่อให้เข้าใจมูลเหตุของการกระทำความผิดของนักโทษประหารชีวิตคดีอาญาโดยวิธีการนิตยา ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิดทฤษฎีและนำมาอธิบายสาเหตุหรือมูลเหตุของการกระทำความผิดในประเด็นนี้ (อ้างอิงในสมศักดิ์ ยุทธโอภาส, 2544) ได้แก่ ทฤษฎีอาชญาวิทยาแนวพุทธ ทฤษฎีการผูกมัดทางสังคม ทฤษฎีความสัมพันธ์ที่แตกต่าง และทฤษฎีการยึดค่านิยมของชนชั้นกลาง ดังนี้

2.4.1 ทฤษฎีอาชญาวิทยาแนวพุทธ

อรรถพร ชูบำรุง (2539) ได้ค้นคว้าพระไตรปิฎกในพุทธศาสนา และสรุปการกระทำผิดของบุคคลว่า ปัจจัยที่มีส่วนสัมพันธ์กับการเกิดอาชญากรรม มี 3 ประการคือ

1) ปัจจัยทางจิต พุทธศาสนานับปัจจัยทางจิตต่างจากแนวคิดของนักอาชญาวิทยา คือ อาชญาวิทยานับปัจจัยทางจิตในแง่ความก้าวร้าว ความมั่งว้าย ความเห็นแก่ตัว ความเกียจคร้าน โรคจิต โรคประสาท ความผิดปกติของบุคลิกภาพ เป็นต้น ส่วนพระพุทธานุศาสนานับปัจจัยทางจิตในส่วนลึก หรืออาจจะเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ปัจจัยทางจิตวิญญาณ พุทธศาสนากล่าวว่าคนที่ประกอบอาชญากรรม คือ คนที่เป็นโรคทางจิตวิญญาณจนมีอาจจะยับยั้งจิตใจของตนเองได้ ทำให้เกิดความโลภ ความโกรธ และความหลงจนเกินเหตุทำให้เกิดผิดพูดผิดและทำผิด ดังนั้น เมื่อมีการกระทำสิ่งใดที่เป็นการละเมิดกฎหมายอาญา การกระทำนั้นจะกลายเป็นอาชญากรรมไป ความโลภ ความโกรธ ความหลง ก็คือกิเลสหรือภาวะที่ทำให้จิตใจเศร้าหมอง ความโลภ ความโกรธและความหลงนี้มีผลมาจากกาม

2) ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางสังคมที่พุทธศาสนากล่าวถึง คือ การคบค้าสมาคมกับคนชั่ว สอดคล้องกับทฤษฎีการมีความสัมพันธ์ที่แตกต่างกันของชัตเธอร์แลนด์ การคบคนชั่วเป็นมิตร ย่อมทำให้เกิดความเห็นผิดหรือมีมิจฉาทิฐิ และนำไปสู่การกระทำความผิดได้

ปัจจัยทางสังคมอีกอย่างหนึ่งคือ ความยากจน เป็นผลมาจากความเสื่อมในด้านการเมืองการปกครอง เมื่อความขัดสนเกิดขึ้นทำให้เกิดความเห็นผิดและนำไปสู่การประกอบอาชญากรรม ปัจจัยทางสังคมในประการต่อมา คือ ปัจจัยเกี่ยวกับเหยื่ออาชญากรรม พุทธศาสนาได้ชี้ให้เห็นว่าผู้ที่ทำให้ผู้อื่นได้รับความเดือดร้อน ย่อมจะได้รับความเดือดร้อนตอบแทนเป็นไปผลกรรมที่ได้สร้างขึ้น กล่าวโดยสรุป คนตกเป็นเหยื่อเพราะความเห็นผิดจึงทำให้เกิดการกระทำผิด

หรือประกอบอาชญากรรม ปัจจัยทางสังคมในประการสุดท้าย คือ ความอ่อนแอของสถาบันทางสังคมโดยเฉพาะสถาบันในทางการปกครอง หากสถาบันดังกล่าวไม่มีความเข้มแข็งพอและไม่มี การบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังก็อาจจะส่งเสริมทำให้เกิดอาชญากรรมได้

3) ปัจจัยสิ่งแวดล้อม คือ ปัจจัยภายนอกที่มีส่วนจูงใจให้เกิดการกระทำความผิด ได้แก่ สถานที่สิ่งเสพติด อาวุธ เวลาที่ไม่สมควร และวัตถุอันเป็นที่รัก สถานที่เปลี่ยวหรือสถานที่ ยากต่อการถูกจับกุมที่ง่ายต่อการประกอบอาชญากรรม สิ่งเสพติดทำให้เกิดความประมาทเห็น ผิดเป็นชอบ อาวุธหากมีแพร่หลายและขาดการควบคุมอย่างจริงจัง จะส่งผลให้เกิดอาชญากรรม ได้มาก เวลาที่ไม่สมควร เช่น เวลาค่ำคืนอาจทำให้เกิดการเห็นผิดและประกอบอาชญากรรมได้ วัตถุอันเป็นที่รักหรือของมีค่าต่าง ๆ มีส่วนทำให้เกิดการเห็นผิดและนำไปสู่การประกอบ อาชญากรรมได้เช่นกัน

จากทฤษฎีอาชญาวิทยาแนวพุทธที่กล่าวมาข้างต้นยังสอดคล้องกับ แนวคิดที่ว่า อาชญากรรมเป็นสมมติฐานแห่งความล้มเหลวและภาวะความพิการของสังคมโดยเหตุที่สถาบัน ทางสังคมไม่สามารถจะดำเนินการตามที่สังคมมอบหมายและคาดหวัง อันเนื่องจากการ เปลี่ยนแปลงของสังคม ทำให้สถาบันต่างๆ ในสังคมนั้นถึงบุคคลไม่สามารถก้าวไปกับการ เปลี่ยนแปลงและไม่สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงตามแบบแผนของการปฏิบัติต่อกัน ความมีสอดคล้องในทางสังคมจึงเกิดขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยผลักดันให้ประกอบอาชญากรรม ขึ้นในสังคม ท่านศาสตราจารย์ชาวอังกฤษ ชื่อ เฮอร์แมน เมนนีไฮม์ (อ้างถึงในสมพล พงษ์พัฒน์, 2535) ได้ระบุสาเหตุของอาชญากรรมว่ามีปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง 3 ประการ คือ

1) ปัจจัยทางกายภาพ

1.1) ความต่างพร้อยของกรรมพันธุ์ เชื่อกันว่าการประกอบอาชญากรรม ถ่ายทอดได้ทางกรรมพันธุ์ ตระกูลใดมีความต่างพร้อยทางกรรมพันธุ์อาจถ่ายทอดลักษณะความ ชั่วร้ายหรือความบกพร่องไปยังลูกหลานได้ เช่น ครอบครัวที่บิดามารดาเป็นคนวิกลจริต ลูกหลาน อาจจะสติไม่สมประกอบได้

1.2) เพศ อายุ และความเจริญเติบโตของร่างกายจะมีอิทธิพลต่อความ ประพฤติของมนุษย์ จากสถิติทางศาลพบว่าชายกระทำผิดมากกว่าหญิงหรือเยาวชนที่กระทำผิด มักจะอยู่ระหว่าง 16-19 ปี ซึ่งเป็นอายุที่อยู่ระหว่างความเปลี่ยนแปลงของวัยเด็กติดต่อกับวัยรุ่น มักจะมีพลังงานส่วนเกิน (Excess Energy) เด็กวัยรุ่นนี้มักมีความต้องการที่จะเคลื่อนไหวในการที่ จะทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อที่จะเป็นทางที่จะระบายพลังงานส่วนเกินนั้น ถ้าขาดผู้ควบคุมมักจะเป็น เรื่องที่จักชวนกันกระทำความผิดมากกว่า เช่น ลักขโมย หรือการก่อการทะเลาะวิวาท สิ่งเหล่านี้ ทำให้เกิดความสนุกตื่นเต้น

2) ปัจจัยทางจิตใจ

2.1) อารมณ์และบุคลิกภาพ อารมณ์ คือความรู้สึกรุนแรงจนร่างกายเกิด การเปลี่ยนแปลง เช่น หัวใจเต้นแรง ความดันโลหิตสูง เมื่อขาดการควบคุมทางจิตใจอาจ

แสดงออกในลักษณะที่มีพฤติกรรมเป็นภัยต่อบุคคลอื่นซึ่งก่อให้เกิดการกระทำผิดขึ้น สำหรับบุคลิกภาพเป็นสิ่งที่อยู่ภายในของแต่ละบุคคล เป็นลักษณะประจำตัวของบุคคลซึ่งเป็นผลให้มีพฤติกรรมแตกต่างไปจากบุคคลอื่น จึงนับว่าอารมณ์และบุคลิกภาพมีส่วนให้บุคคลนั้นไปสู่สภาพการเป็นอาชญากรได้ ย่อมอาศัยสภาพปัญหาและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ มาประกอบด้วย

2.2) สัญชาตญาณ เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นในตัวเองโดยไม่มีใครสั่งสอนหรืออบรมสั่งสอนให้ ดังนั้น สัญชาตญาณจึงเป็นสิ่งที่ผลักดันให้คนเราต้องกระทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อความคงอยู่ของตนเองและจำเป็นจะต้องต่อสู้เพื่อที่จะสนองความจำเป็นนี้ ในกรณีที่สัญชาตญาณถูกขัดขวางและถ้าหากรุนแรงจนเกินขอบเขตก็อาจนำไปสู่อาชญากรรมได้ เช่น สัญชาตญาณแห่งความหิว สัญชาตญาณแห่งการมารมณ

2.3) สติปัญญา ระดับสติปัญญาของมนุษย์มักจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการก่ออาชญากรรม เช่น พวกมีสติปัญญาระดับคาบเส้น (Borderline) หรือพวกโง่ (Mormon) จะสามารถที่จะคิดในเรื่องง่าย ๆ เมื่อมีผู้ที่ฉลาดกว่าหลอกล่อก็มักจะปฏิบัติตามโดยไม่คำนึงถึงผลดีผลร้ายที่จะเกิดขึ้น พวกที่เป็นปัญหาในทางอาชญากรรมอีกประการหนึ่งก็คือผู้ที่มีลักษณะผิดปกติทางจิตอันได้แก่ พวกจิตบกพร่อง จิตทรมาน และจิตพิการ พวกเหล่านี้ย่อมกระทำผิดได้โดยง่ายเพราะขาดการยับยั้งและหักห้ามทางจิตใจจึงง่ายต่อการถูกชักจูงไปในทางที่ชั่วร้ายได้

3) ปัจจัยทางสังคม

3.1) ครอบครัว เป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญสถาบันหนึ่ง มีอิทธิพลต่อกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมและพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กหรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็นหน่วยแรกที่จะหล่อหลอมพฤติกรรมของมนุษย์ตั้งแต่เยาว์วัย การที่ครอบครัวบกพร่องอาจเนื่องมาจากเด็กขาดความรักใคร่และความสนใจจากบิดามารดา บิดามารดาให้ความรักมากเกินไป บิดามารดา กวดขันเข้มงวดเกี่ยวกับระเบียบวินัยมากเกินไปหรือครอบครัวเกิดแตกแยกมีส่วนผลักดันให้สมาชิกต้องประกอบอาชญากรรมได้

3.2) โรงเรียน ซึ่งเป็นสถาบันให้การศึกษา โรงเรียนอาจมีส่วนผลักดันให้เด็กนักเรียนกลายเป็นสภาพเป็นผู้กระทำผิด ถ้าเด็กขาดครูที่ดีไม่ได้รับความเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด ขาดการปรึกษาและแนะแนว เกิดการแบ่งแยกในกลุ่มนักเรียนอันเนื่องมาจากความแตกต่างทางฐานะเศรษฐกิจ ตลอดจนโรงเรียนขาดหลักการและการบริการด้านแนะแนวอาชีพและนันทนาการ

3.3) ความยากจน นับเป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีอิทธิพลผลักดันให้เกิดอาชญากรรมขึ้นได้ เพราะเมื่อคนไม่มีรายได้ที่จะนำไปใช้จ่ายในการดำรงชีพก็มักจะคิดถึงวิธีการชั่วร้ายเพื่อให้ได้มาซึ่งปัจจัยในการดำรงชีวิต นอกจากนี้บุคคลที่ยากจนมักจะว่างงาน เมื่อมีเวลาว่างมักจะฟุ้งซ่าน เมื่อเป็นเช่นนี้หากได้รับการชักจูงจากภายนอก หรือจากเพื่อนที่มีความประพฤติไม่ดีอยู่แล้วก็อาจทำให้หันเหไปประกอบอาชีพอาชญากรรมได้ง่าย